

Franckesche Stiftungen zu Halle

Adami Rechenbergi[i] Svmmarivm Historiae Ecclesiasticae

Rechenberg, Adam

Vitembergae, MDCCLXVII

VD18 12484725

Periodus I De Ecclesia Christiana Primum Plantata Et Per Orbem Progata

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

[urn:nbn:de:gbv:ha55-1-213274](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:gbv:ha55-1-213274)

supersticiosos ritus et sterilem Scholasticorum philosophiam penitus contaminata, et tantum non tenebris plusquam Cimmeriis inuoluta fuit.

§. 8. *Quinta* periodus est *Ecclesiae repurgatae* atque a iugo Pontificio in multis locis *liberatae*, quae superius et hoc nostrum iam decurrens seculum completur. Huc pertinet historia Reformationis, quae et sua habet interualla, distinctasque temporum et rerum periodos.

HISTORIAE ECCLESIASTICAE

SECTIONIS II

EIVSQUE PRAGMATICAE

PERIODVS I

DE

ECCLESIA CHRISTIANA PRIMVM
PLANTATA ET PER ORBEM PRO-
PAGATA

CAPVT I

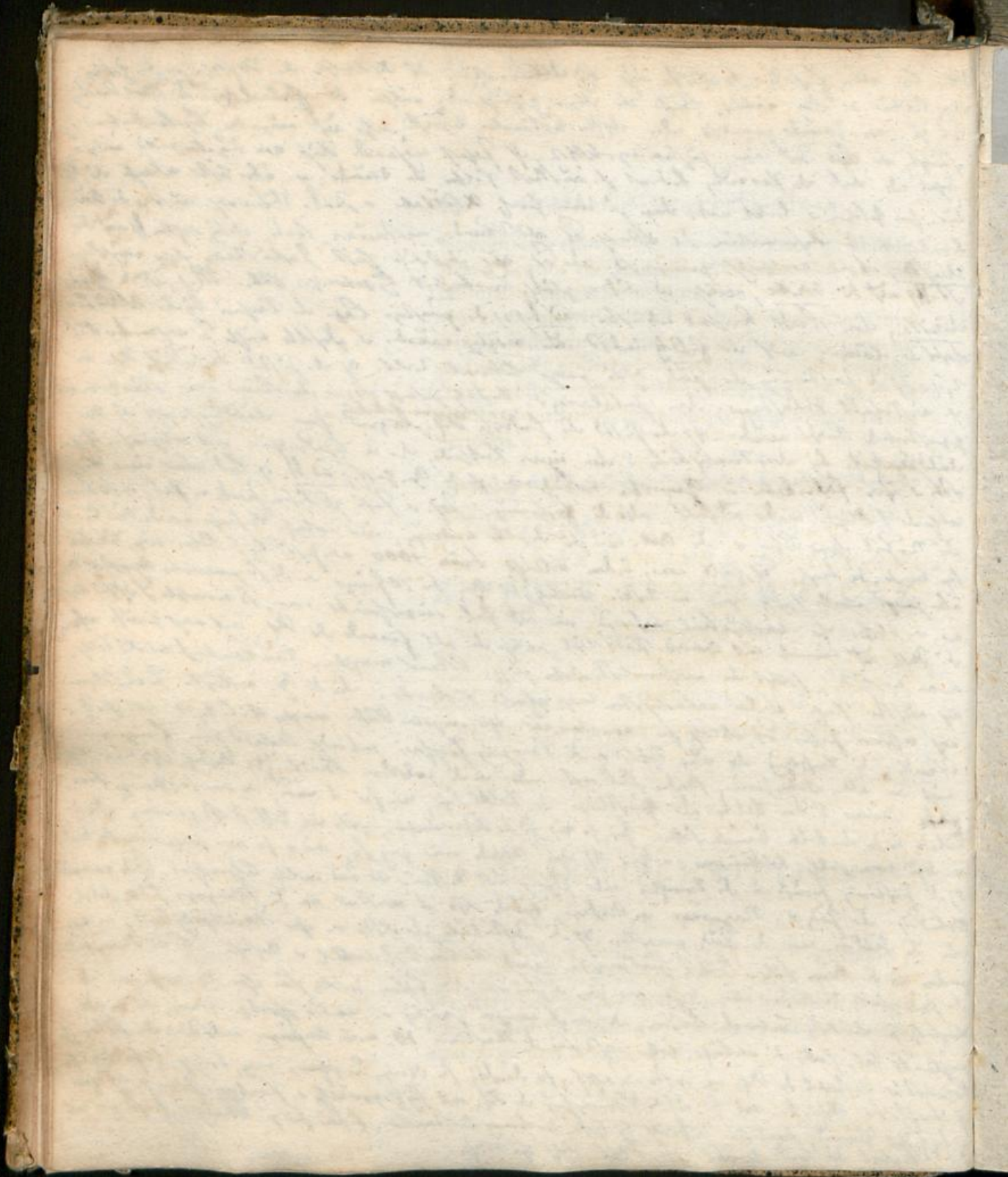
DE

SECVLO I CHRISTIANO

§. I

Initium huius seculi a CHRISTO petendum; cuius uita in humilitatis statu exacta, in historia sacra Euangelistarum integris uoluminibus describitur. Quam in *infantiam*, *pueritiam*, *adolefcentiam* et *aetatem uirilem* diuidere licebit.

§. 2.

§. 2. Ad *infantiam* spectat eius natiuitas, quae cum circumstantiis *Matth. II*, et *Luc. II*, describitur. Sed diem et mensem definire difficile est; cum circa annum Chronologi adhuc inter se dissentiant. Nos TH. LYDIATVM secuti, annum M. Condit. MMMMIII supra designauimus. SCALIGER annum MMMDCCCCL nominat, qui in ann. Urb. conditae DCCXXXV incidit. Fuit illo tempore quies magna uereque augusta, et quies amor, rarum in tantâ bellandi felicitate decus. Sed talis status decebat Imperium, in quo Princeps pacis IESVS CHRISTVS nasciturus esset; de qua quiete FLORVS *Lib. IV, c. 12*, loquitur: *Vbi que cuncta atque continua totius generis humani aut pax fuit, aut pectio.*

§. 3. Ceterum de *pueritia* Christi nihil annotatum legitur; nisi quod duodecennis in Templo cum Doctoribus publice disputarit, *Luc. II, 26*. Euangelium de *Infantia Seruatoris*, quod circumfertur, est apocryphum.

§. 4. *Adolescentiae* apud parentes transactae historia non fuit consignata. An meditationibus sacris incubuerit tantum; an, quod Patres quidam uolunt, in opere manuario cum *Iosepho* occupatus fuerit, determinari nequit. Fabulae ex apocryphis hic de eo narratae nullam fidem merentur. Conf. BARONII *Anal. Eccles. Chr. XII, n. 6, seqq.* et H. GROTII *Epistol. ad Gallos XXXIII, Petr. Puteano inscriptam.*

§. 5. *Aetatem uirilem* Christi, ab anno tricesimo plures auspiciantur, quo a *Iohanne Baptista* baptizatus ministerium suum aggressus. Vid. CASAVBONT *Exercit. Anti-Baron. XIII. p. m. 222, seqq.* Quo iuxta SCALIGERVM et CALVISIVM, per quatuor annos: iuxta EYSEBIVM et alios, per tres annos defunctus

functus est: ut adeo ætatis suæ anno XXXIII labente, passus sit. Conf. G. I. VOSSII *Dissert. de Tempore Passionis Christi*, et IAC. VSSERII *Ætat. Mundi Sept.*

§. 6. Durante hoc suo Ministerio, Apostolos duodecim (quor tribus Israelis erant,) elegit, *Matth. X, 2, seqq. Marc. III, 14, Luc. IX, 1, Act. I, 13 et 26.* Vitas horum non ita pridem peculiari libro erudite GUIL. CAVE descripsit. *Acta* uero inde ab historia Ascensionis, usque ad deductionem *Pauli* in urbem, quae iuxta LVD. CAPELLVM Anno Christi LVI, tunc *Neronis*, facta est, *Lucas* consignauit. Vid. CAPELLI *Histor. Apostolic. illustrat. Salmurii an. 1683 edit.*

§. 7. A fine Actorum Apostolicorum, historia incertis narrationibus aut fabulis, in primo hoc seculo adspersa fuit. Quod nec ipsi cordatiores Pontificii scriptores diffiteri audent. Possunt tamen quaedam hic velut suppleri ex Epistolis Apostolicis, Apocalypsi *Iohannis*, ex IOSEPH. *Lib. XX Antiqu. et Historia de Bell. Iud.* nec non ex C. TACITI *Annal. Lib. XI, 44.* IRENAEO, TERTULLIANO, et EVSEBIO, inprimis historiae Ecclesiasticae conditore primo.

§. 8. Post ascensionem Christi in coelum, cum festo Pentecostes, Apostoli donis Spiritus S. extraordinariis, seu legati diuini fuissent instructi, primum quidem Hierosolymis Ecclesiam plantarunt, *Act. I et II, seqq.* Inde uero, ut iussi erant, per orbem terrarum dispersi, Euangelium tum Iudaeis tum Gentilibus annunciarunt, ac, ut ex *Actis Apostolicis* et *Epistolis Paulinis* constat, plures Ecclesias in Asia, Graecia, Macedonia, Latio, et aliis locis, fundarunt. Vid. *Marc. XVI, 15 et 20, Act. XVII, 30, Rom. X, 18, Col. 1, 6.* Loca autem, ubi docuerunt, an singulis Apostolis, forte + *Babylone. Act. II, 9. 1 Pet. V, 13. Babylonica* i. e. ducta, + *transcaucasica.* Roman ubi intelligi, ne probabile sit. Denique, ubi bene, rellat. Solutio p. 1. Hanc. l. 11. p. 13.

Alte fabel ist auch eine jüdische fabel von dem kaiser Konstantin, welcher die christen in
jeden seiner eitel als kaiser und als kaiser gegeben. Lufelb ist die Original Tom. III.
in Genes. Thax daber ist die Original Patina. Eine Tradition in vordr. vordr.
jeden eine geschichtliche handschrift durch die geschichte. Die kaiser will nicht die kaiser
als die kaiser. Die kaiser ist eine handschrift. In jenen handschriften befindet sich, von dem kaiser
Soterie für, welcher man inwieweit von dem kaiser erklärt. Von der kaiser. In
einer jüdischen kaiser ist auch kaiser, ist also die handschrift kaiser inwieweit.

Nach Epist. M. E. sind die handschriften, inwieweit, welche die handschriften kaiser als eine
handschriften. handschriften. Inwieweit, welche die handschriften kaiser als eine
handschriften. handschriften. Inwieweit, welche die handschriften kaiser als eine

2) handschriften. Inwieweit, welche die handschriften kaiser als eine
handschriften. Inwieweit, welche die handschriften kaiser als eine
handschriften. Inwieweit, welche die handschriften kaiser als eine

3) handschriften. Inwieweit, welche die handschriften kaiser als eine
handschriften. Inwieweit, welche die handschriften kaiser als eine
handschriften. Inwieweit, welche die handschriften kaiser als eine

4) handschriften. Inwieweit, welche die handschriften kaiser als eine
handschriften. Inwieweit, welche die handschriften kaiser als eine
handschriften. Inwieweit, welche die handschriften kaiser als eine

5) handschriften. Inwieweit, welche die handschriften kaiser als eine
handschriften. Inwieweit, welche die handschriften kaiser als eine
handschriften. Inwieweit, welche die handschriften kaiser als eine

6) handschriften. Inwieweit, welche die handschriften kaiser als eine
handschriften. Inwieweit, welche die handschriften kaiser als eine
handschriften. Inwieweit, welche die handschriften kaiser als eine

ducta, fuerint certa assignata, ^{fallum} incertum est, conf. EVSEBII *Hist. Eccl. Lib. III, 1*, et BARON. *ad an. Chr. XLIV, n. 28, seqq.* Paulus certe longe lateque peregrinando Euangelium disseminavit. EVSEBIUS *Hist. Eccl. Lib. III, c. 4* *Συνεργοί* eorum fuerunt LXX Discipuli *Luc. X, 1 et 7*, allegati. Pseudo-Dorotheus eorum conficta nomina recenser, omnesque fuisse Episcopos fabulatur. His postea accedere Lucas, Silas, Timotheus, Titus, Clemens, et alii viri praedicando Euangelio idonei, quos Apostolicos uocant. Primariae autem Ecclesiae, ob urbium eminentiam, fuerunt primo statim seculo, *(Hierosolymitana, Antiochena, Romana, et Alexandrina.* Quae postea a Rom. II. sedibus Patriarcharum, h. e. ab Episcopis primariis ibi constitutis dictae sunt Patriarchales. Harum primi Episcopi in *Chronic. et Histor. Eccles.* EVSEBII memorantur. *Valefuit autem optimus Iulianus Episcopus ad Antiochiam, aut Hierosolimam, post fallum debent esse.*

§. 9. An ante dispersionem fidei compendium, tanquam tesseram quandam doctrinae Apostolicae, quod SYMBOLUM inde APOSTOLICVM appellatur, ipsi condiderint, merito dubitatur. BARONIUS quidem id nimis audacter affirmat *ad An. Chr. XLIV, n. 15, 16.* Verum cum Lucas in Actis suis de eo nihil inemoret, et alii testes antiquissimi etiam deficient, non ab Apostolis illud profectum esse creditur. Vid. VOSSII *Tractat. de tribus Symbol.* et L. ITTIGII *Dissertat. de Pseudepigraph. cap. VIII*, et DUPIN *Bibl. p. 14, seqq. Judei Hagoge II. c. litter.*

§. 10. Scripta, et libri ab Apostolis et Euangelistis relictis, qui genuini ac Canonici sint, hodie satis constat. De quibus olim dubitatum fuit, EVSEBIUS *Hist. Eccl. lib. III, 24 et 25*, memorat. Conf. *Concil. Laod. c. 60*, BEVEREG. Sunt tamen multa etiam scripta

Rechenb. H. E.

pseud-

pseudepigrapha, quae Christo, quae b. Virgini Mariae, quae Apostolis tribuuntur: ut Epistola Christi ad Abgarum, Epistolae Christi coelitus demissae, b. Mariae Epistola ad S. Ignatium, ad Messanenses, ad Florentinos, Proteuangelium Iacobi, Euangelium Petri, Thomae, Philippi, Bartholomaei, Andreae, Matthiae, Thaddaei, Iudae Ischariotae, Euangelium XII Apostolorum, Acta Pauli et Theclae; Actus Petri, Andreae, Thomae, Iohannis, Philippi; Epistola Pauli ad Laodicenses, Tertia eius ad Thessalonicenses, ad Senecam, Epistola Petri ad Clementem, Apocalypses Pseudapostolicae, et alia, quorum videretur eruditissime nuper in Dissertatione iam al-

legata laudatus noster ITTIGIVS demonstravit. In hunc censum referas libros et Carmina Sibyllina, quae Tom. VIII. Biblioth. PP. continentur. Vid. CASARE, I. S. p. 8. et Excerpt. XIII. §. 31. Heideggeri in his. bibl.

§. II. Praeter Apostolos, et alii scriptores Ecclesiastici huius aevi memorantur, quorum scripta, vel dubiae fidei, vel plane sublestae, aut supposititia sunt. Ad prius genus referimus 1) Barnabae, unius ex LXX discipulis Christi, Epistolam Iudaeis praecipue oppositam, quam EVSEBIUS Hist. Eccl. lib. III, 25, inter spuria recenset; IS. VOSSIVS vero in Notis ad illam, et alii genuinam esse pronunciant: 2) Clementis, successore S. Pauli, Epistolam priorem et posteriorem ad Corinthios, quarum priorem genuinam ex EVSEBII lib. I, c. 16, posteriorem vero adulterinam fuisse Critici statuunt. Ad alterum genus (supposititiorum) referuntur libri eidem Clementi vulgo tributi, ut 1) Canones Apostolorum LXXXV, Constitutionum Apostolicarum lib. VIII, Recognitionum libri X, Homiliae Clementinae XIX, (τα Κλεμεντινα vocata,) etc. 2) Opera Dionysii Arcopagitae nomine euulgata; 3) Her-

mac

Wohin die Luft fortströmt. Ich vertheile
nun weiter 2 u. 3 u. 4 die besten Linsen.
Ich erwidere ihnen Vorkünfte in Ober-
sachsen etc. Lit. W. d. VII. u. VIII.
Die 17. ist nun Nov. die Engen ver-
gessen zu sein.

[illegible]

mae Passoris dicti liber, quem Cotelarius inter opera Patrum aetatis Apostolicae retulit; 4) *Abdiae Babylonii*, unius ex LXX discipulis, libri X de historia certaminis Apostolici; 5) *Lini*, Episcopi Rom. libelli duo de *Passione Petri et Pauli*; 6) *Prochori* uita S. Iohannis, cuius discipulus fuit; 7) *Euangelium Nicodemii*; 8) *Marcelli*, Martyris, Fragmentum de consuetudine S. Petri et Simonis Magi; 9) *Lentuli* Epistola, itemque *Pilati ad Tiberium*, cum Actis eiusdem seu Relatione de Christi morte, resurrectione et ascensione. Haec, inquam, scripta inter spuria referenda esse, multi uiri doctissimi iam prolixè demonstrarunt. Vid. GVIL. CAVE *Hist. Liter. Secul. I*, et EL. DUPIN *Nou. Biblioth. Auct. Eccles. Tom. I*.

§. 12. DOCTRINA Apostolorum eorumque *evangelion*, uno uocabulo laxius accepto *Euangelium* uocatur, quod Christo in coelum sublato, ipsi cum Iudaeis tum Gentilibus annunciarunt. Hoc uero antequam Iudaeis persuaderetur, Apostoli demonstrarunt, *Iesum Nazarenum esse uerum illum Patribus ipsorum promissum Messiam, seu Christum, mundi Saluatorem*, Io. XX, 31, Act. II, 36. Inde Baptismus et poenitentia requirebantur, *ibid. u. 38*, et Act. III, 29. Gentilibus autem primum demonstrandum fuit, totum genus mortalium esse peccatis obnoxium, ac absque horum expiatione, salua DEI iustitia, non posse saluari: Ideo opus esse poenitentia et fide in Christum, qui peccata omnium hominum expiauit. Vid. *Luc. XXIV*, 47, et *Epist. Pauli ad Romanos*, qui summam doctrinae Euangelicae continet. Controuersiae super doctrina Euangelii motae, in Actis Apostolicis et Epistolis Apostolorum annotatae leguntur: inter has prae-

B 2 cipua

cipua fuit de iustificatione, an ex operibus legis; an uero ex gratia, obineatur?

§. 13. *RITVS* et *CEREMONIAS* cum in cultu diuino, tum in reliqua Christianorum disciplina, aeuo Apostolico paucas fuisse, ex Actis et Epistolis Apostolicis colligi potest. Quae in duorum Sacramentorum a Christo institutorum administratione obseruatu necessaria erant, ipse Christus praescripserat. Ac de Baptismo quidem ex *Matth. XXVIII, 19*, et *Actor. VIII, 36*, constat. Nam quae *DIONYSIASTER de Hierarch. Eccl. c. II*, de susceptore aut sponse et aliis in actu Baptismi ceremoniis memorat, sequioris aevi instituta sunt: ut et quae *AVCTOR Constit. Apost. Lib. VII, c. 41*, de Exorcismo et formula abrenuntiandi Satanae et operibus eius refert. Quos ritus sacros, *IUSTINVS MARTYR Apolog. II* in Sacramentorum usu, sequenti aeuo usitatos fuisse perhibet, eos iam seculo Apostolico frequentatos esse, nobis fit uerisimile. Agit ibi de *congressibus Christianorum* ad preces fundendas, quibus finitis se inuicem osculo charitatis exceperunt: de *Eucharistia* ordinarie in conuentu Christianorum et quidem Dominica die celebrata, de *oblationibus*, de *observatione diei Dominicae* in memoriam resurrectionis Christi institutae, qua commentaria Apostolorum et Prophetarum praelecta populo, precesque ad *DEVM* fusae sunt, populo acclamante, *AMEN*, uid. *cit. Apol. IUSTINI p. 76, seqq. edit. Sylburgii*. *Agapae* etiam seu conuiuia charitatiua iam tum usitata, quae tempore *S. Synaxis*, a diuoribus in gratiam pauperum fidelium, testandi amoris gratia, instituebantur frugaliter, *1 Cor. XI, 20*. Vid. *D. HOORNBECKII Miscell. Sacr. Lib. I, c. 20 et 21*.

De

De his TERTULLIANVS *Apol. Coena nostra de nomine rationem suam ostendit. Denique ordinatio.*

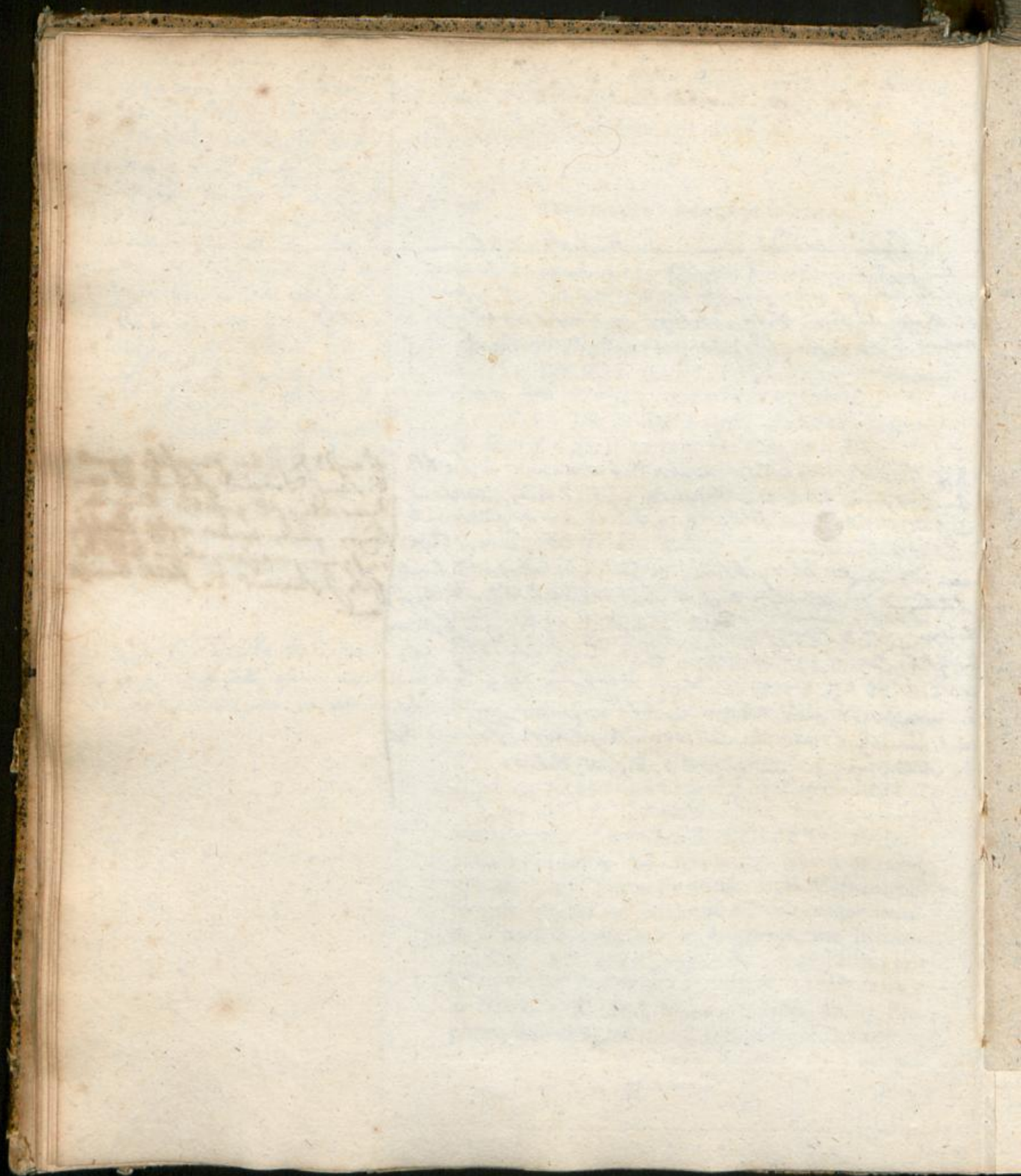
§. 14. HAERETICI, qui hoc seculo praeter Iudaeos et Gentiles Christianam doctrinam, aut eius quaedam capita impugnarunt, uarii sunt. Omnium primus ac reliquorum uelut parens est *Simon Magus*, quem LVCAS *Act. VIII, 9*, memorat. Vid. IRENAEI *Praef. in Lib. III de Haer. et Lib. I, c. 30*. Qui impudentissimus impostor se *sublimissimam et infinitam uirtutem* mentitus dixit, se in monte Sina Legem Moysi in persona Patris dedisse Iudaeis, tempore *Tiberii*, in persona Filii putatque apparuisse; postea se in linguis igneis Spiritum S. in Apostolos uenisse. Duplicem Deum finxit, *Bonum et Malum*; Prophetas ex inspiratione Angelorum prophetasse, affirmavit; resurrectionem carnis negauit. Vid. IVSTINI MART. *Apol. II*, IREN. *lib. I, c. 20 et 30*, EPIPHAN. *Haer. XXI*, EVSEB. *lib. II, 13, et lib. IV, 22*, AVGVST. *de Haer. c. I*, et, qui ueterum scriptorum de eo testimonia collegit et erudite examinavit, IRTIGII *de Haeresiarchis aevi Apostolici Sect. I, c. 2*. Asseclae eius, *Simoniani* dicti, fenestram magiae, libidini, idololatriae et omni impietati aperuerunt. Ortum inde etiam nomen *Simoniacorum et Simoniae* in *Iure Canon. Caus. 1, qu. 1 et 3*, quando pro rebus spiritualibus aut ecclesiasticis pecunia datur aut accipitur. BARONIUS *ad Annum Christi XXXV, n. 24, et Annum LXIII, n. 12*, per impudentem calumniam Lutheranis istam haeresin impingit, quod statuerent, homines per gratiam tantum saluari; quasi bona et iusta opera cum *Simone* isthoc reiicerent.

§. 15. MENANDER, *Simonis Magi* discipulus, gente Samaritanus, mundum ab Angelis creatum finxit,

sibi Christi etiam honorem arrogans: discipulis suis tantam sapientiam per magiam promisit, ut ipsos fabricatores mundi, Angelos uincere possent, imo quotquot in nomen suum baptizarentur, iis immortalitatem promisit. Vid. IVSTINI MART. *Apolog. II*, IRENAEVM *Lib. I, c. 22*, TERTVLLIANVM *de Praescript. Lib. I, c. 46*, EPIPHANIVM *Haeref. XXII*, EVSEBIVM *Lib. III Hist. Eccles. c. 26*, AVGVSTINVM *de Haeref. c. II* et ITTIGIVM *Lib. cit. c. IV*.

§ 16. CERINTHVS, qui haeresin in Asia disseminavit, CHRISTVM ex *Iosepho* et *Maria* natum pro nudo homine, iustitia et prudentia eccellente habuit. Contra quem *Iohannes* in Euangelii sui initio diuinitatem CHRISTI grauitur asseruit. Iactauit praeterea non tantum reuelationes Euangelicas; sed etiam mundum ab Angelis productum somniauit; commiscens, post resurrectionem CHRISTI regnum per mille annos in terris in omni carnalium uoluptatum genere continuandum, apud EVSEBIVM *Lib. III, 28*. Plures improbos hominis errores collegit laudatus ITTIGIVS *loc. cit. c. V*. Vid. IRENAEVM *Lib. III, c. 3*, EVSEBIVM *Lib. III Hist. Eccles. c. 28*, et *Lib. IV, c. 14*, THEODORETVM *Lib. II Haeretic. Fab.*

§ 17. ESION, *Cerinthi* successor, *πρωχός καὶ ταπεινός* abiecte et humiliter de CHRISTO sentiens, iuxta EVSEBIVM *Lib. III, c. 27*, eius diuinitatem negauit: cum Nazaraeis docuit, legis Mosaicae obseruationem esse necessariam ad salutem, eoque nomine circumcisionem, Sabbata et ceteros ritus Iudaicos urgebat. Vid. IRENAEVM *Lib. I, c. 26*, TERTVLLIANVM *de Praescript. c. XXXIII*, AVGVSTINVM *de Haeref. c. X*. Post *Mosen* et *Iosuam*, nullos Prophetas diuinos agnoscebat. Libros Nou. Test. omnes, excepto

excepto Euangelio *Matthaei* Hebraico, explodebat. Vid. ITTIGII l. c. cap. VII de *Nazaræis*. Cerinthianum Chiliasinum etiam defendebat, teste HIERONYMO in *Esaiæ* cap. LXXI. Plures in illo errores ITTIGIVS l. c. cap. VI notatit.

§. 18. NICOLAITAE, siue NICOLAIANI, a *Nicolao*, profelyto Antiocheno, uno e Diaconis septem, *Aët. VI, 5*, dicti. An autem ipse *Nicolaus* autor sectae, ut IRENAEVS *Lib. I, c. 27*, et EPIPHANIVS *Haeres. XXV*, uolunt; an uero culpae huius immunis, libidinorum suorum discipulorum culpam luerit, ut CLEMENS ALEXANDRINVS *Lib. III Stromat.* et EVSEBIVS *Lib. III Hist. Eccles. c. 30*, existimant, determinare non possum. Dogmata tamen improba Nicolaitarum ex *Apoc. II, 6, 14, 15*, ex parte nota sunt; cum nec a fornicatione, nec idolothytis abstinerint. IRENAEVS l. c. et *Lib. III c. 11*, autor est, eos de DEO et CHRISTO perperam sensisse. Et AVGVSTINVS de *Haeres. c. V* memorat, eos non DEO, sed potestatibus, quas sinxerunt, mundi creationem tribuisse. Plura monstrosa illorum dogmata PHILASTRIVS de *Haeres. c. XXX* recenset. Vid. ITTIGII l. c. c. IX. Ceterum atrox calumnia est IAC. GVALTERII in *Tab. Chronograph. Sec. I, c. 10*, quando *Lutherum* Nicolaismi postulat, quod uirum sine muliere esse non posse, ex *Gen. I, 27, 28*, docuisset.

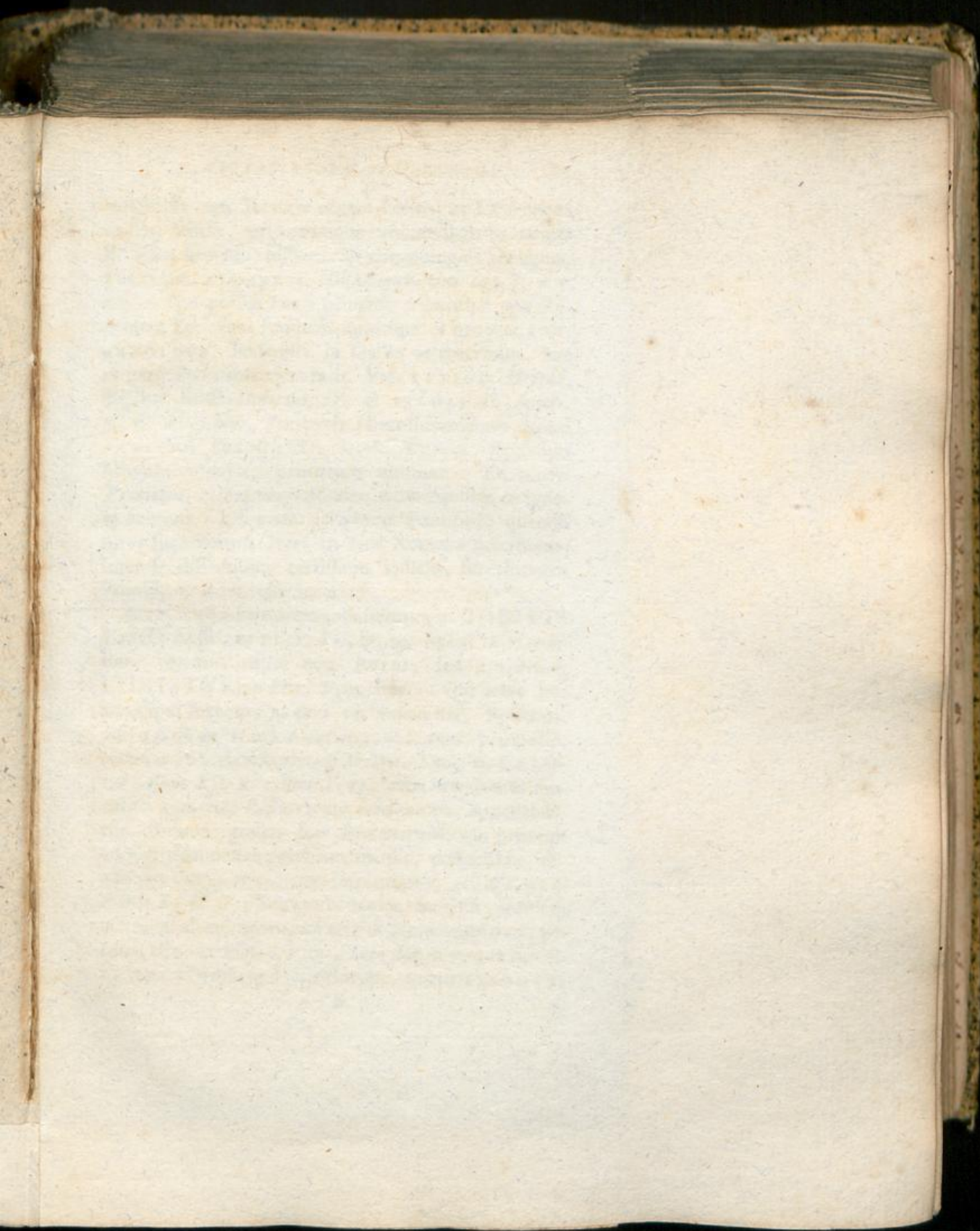
§. 19. Haereticis huius seculi ITTIGIVS iungit *Hermogenem* et *Phygellum*, ex *2 Tim. I, 15*, *Himenaëum* et *Philetum*, ex *2 Tim. II, 16*, *Alexandrum*, *1 Tim. I, 20*, ult. *2 Tim. IV, 14*, *Diotrephen*, ex *tertia Iohannis Epistola n. 9, 10*.

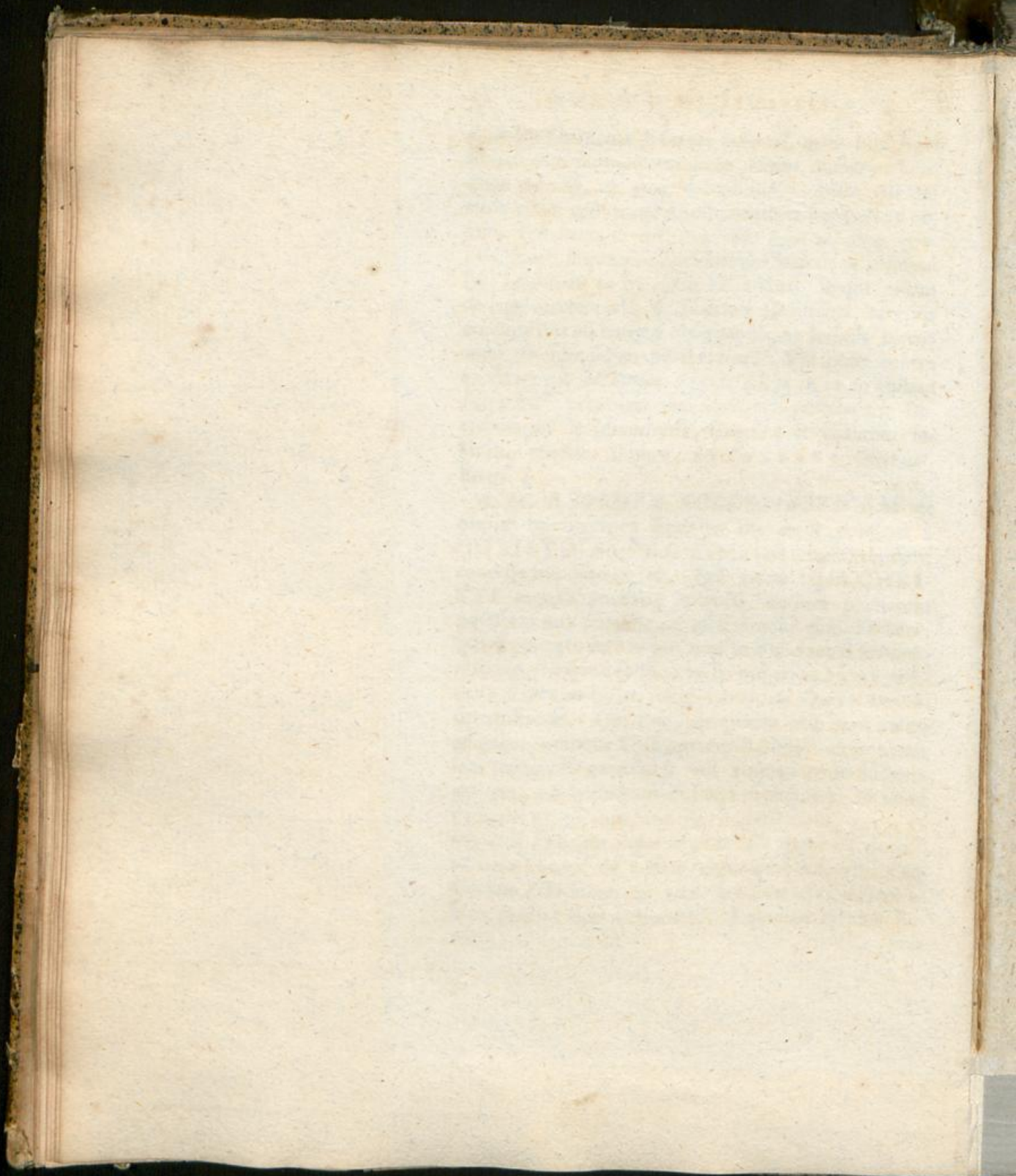
§. 20. CONCILIA, quae sunt conuentus in Ecclesia extraordinarii ad componendas controuersias in

doctrina Christiana subortas instituti, aevo hoc Apostolico non plura, quam *unum solenne*, numerare licet; quod *Act. XV, 23, seqq.* describitur. Nam etsi alii alios etiam conuentus Apostolorum et fidelium eo nomine designant, ut *Act. I, 21, VI, XXI, 22, seqq.* proprie tamen loquendo, illud tantum solenne et primum fuit, quod ex *LVCA, Act. XV*, adduxi. In quo actum de lege ceremoniali, de libertate Christiana, exceptis quatuor illis ad tempus obseruandis, ne Iudaeis recens conuersis scandalum praeberetur. Vbi notes contra *BARONIUM ad Annum Christi LI, n. 12*, in eo nullam *Petri* fuisse praerogatiuam iuris aut potestatis. Decretum ibi de idolothytis, sanguine et suffocato factum, erudite illustrat *PFANNERVS Obseruat. Eccles. I.*

§. 21. *REGIMEN ECCLESIASTICVM* ex ordine ministrorum Ecclesiae eorumque potestate a *CHRISTO* Apostolis, testibus suis irrefragabilibus, concessa iudicandum est. Ipsi autem legati *CHRISTI* aequali potestate instructi, nullum primatum potestatis aut dominatum affectarunt; cum Ecclesia, quam plantare iussi erant, non sit status regni indolem referens. Id quod solidissime b. noster *PVFENDORFFIVS Libro de Habit. Relig. Christ. ad Statum civilem* demonstrauit. Qui *Petro* primatum cum *BARONIO* assignant, eumque *Episcopatum* Romae oecumenicum iam stabiluisse garriunt; aut ruditatem in historia antiqua, aut impudentiam suam profitentur. Id, quod *VEDELIUS de Cathedra Petri Antiochena*, *SALMASIVS de Primatu Papae in praemisso Apparatu*, doctiss. *BLONDELLVS* de eodem argumento aduersus Cardinalem *Perronium*, et *LVD. MOLINAEVS, Petri* filius, prolixè demonstrarunt. Equidem *Petrum* Ro-

mae

mae fuisse cum *Salmasio* negare nolim; at XXV annos ibidem sedisse, primatumque uniuersalem in omnes Ecclesias firmasse, historiae et chronologiae repugnat. Vid. EDM. RICHERII *Hist. Concil. Gen. cap. I, n. 5.* Et cur non potius *Paulo* primatus tribuitur? qui Romanam Ecclesiam fundauit, quemque ea propter ANT. ARNOLDVS, Iansenista in Gallia celeberrimus, hac in parte *Petro* aequalem facit. Vid. ITTIGII *Heptad, Dissert. Select. Dissertat. IV, et SALMAS. in Appar. p. 6.* *Hesychius*, Presbyter Hierosolymitanus, apud PHOTIVM Cod. CLXXV, *Iacobo* Minori, Episcopo Hierosolymitano, primatum uindicat. Enimuero *Primatus*, et *Primarii* nomina, aeuo Apostolico ignota fuerunt. Ipsi etiam scriptores Pontificii, quando uitas successorum *Petri* in sede Romana describunt, inter se dissentiunt, certissimo indicio, successionem Pontificum Rom. esse incertam.

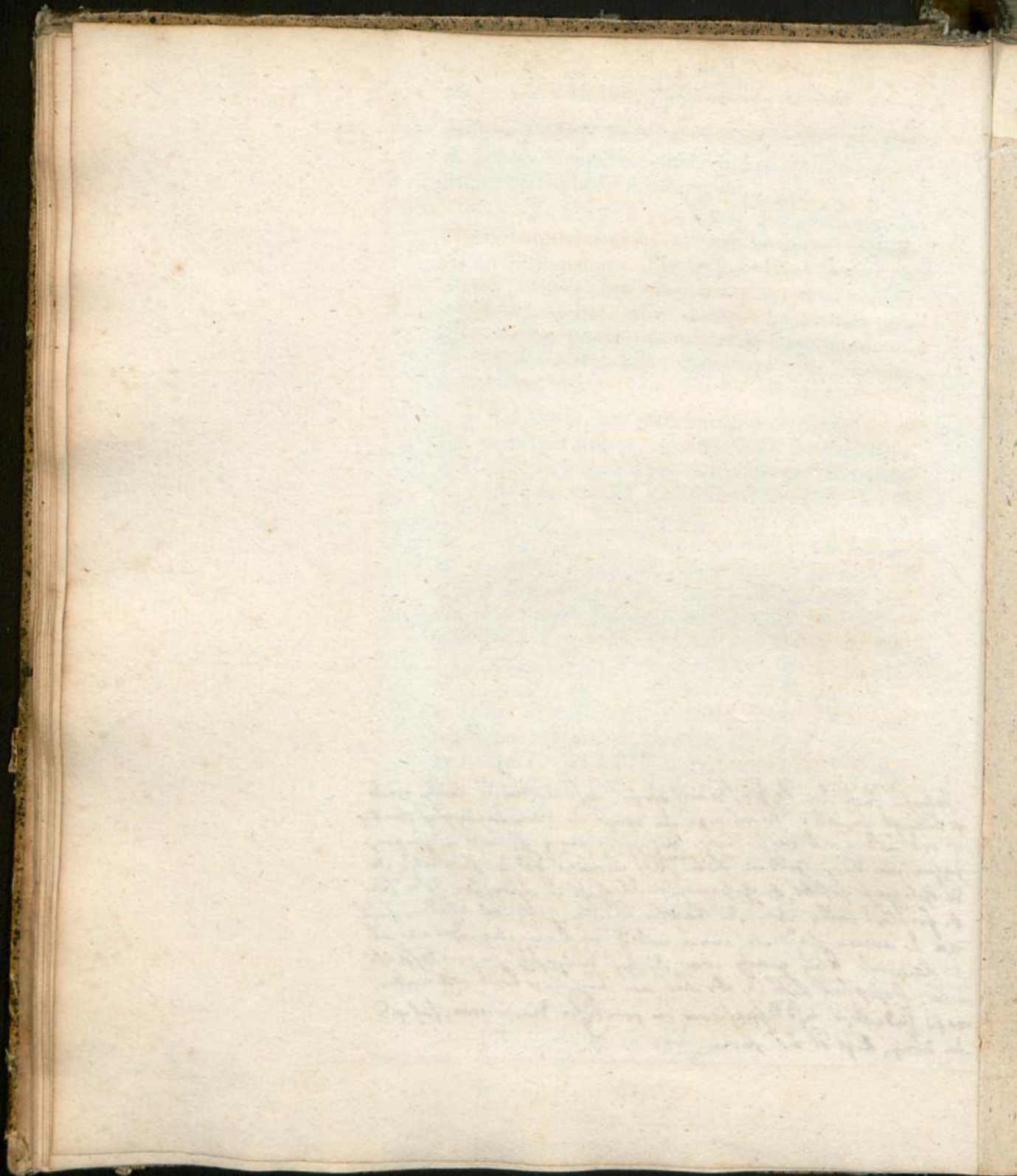
§. 22. Ordinem autem ministrorum in CHRISTI Ecclesia fuisse, ex 1 Cor. XII, 28, 29, *Ephes. IV, n.* constat: quorum caput non *Petrus*, sed ἀρχιποιμὴν CHRISTVS, 1 Petr. V, 4, fuit. Qui inter hos praecipui fuerunt, a cura τῆς ἐπισκοπῆς, Episcopi, aut προϊστάμενοι, uel προεστώτες, ἡγούμενοι, praepositi, rectores, uel ab aetate πρεσβύτεροι, Seniores, dicebantur, Rom. XII, 8, 1 Tim. V, 17, ceteri a pascendi munere, ποιμένες, Pastores, aut διδάσκαλοι, appellabantur. Infimus gradus fuit *Diaconorum*, qui primum curam oeconomiae gerebant, mensis, pauperibus, orphanis, uiduis et aegrotis inferuientes, Act. VI, 3, 4, Rom. XVI, 1. Temporis tamen successu, eosdem et spiritali oeconomiae Verbi et Sacramentorum operatos esse, ex Phil. I, 1, et 1 Tim. III, 2, 8, 9 et 13, colligitur. Ordinem hierarchicum, quem BARONIUS

ad Annum Christi XLIV, n. 77, *seqq.* refert, diu post in Ecclesia innouisse, omnes in historia antiqua uel leuiter uersati hodie non ignorant.

§. 23. PERSECUTIONES, quibus Apostoli et Christiani primi statim pressi sunt, in *minores* et *maiores* distingui possunt. Illas in Palaestina a Iudaeis excitatas, Christiani fere sustinuerunt, de quibus ex Actis Apostolicis constat. Has (*maiores*) Imperatores gentiles, Nero et Domitianus excitarunt. Inde *prima* inter illas Neroniana, *altera* Domitiana audit; utraque crudelissima fuit.

§. 24. Causa, uel praetextus *primae* persecutionis fuit incendium Romae, cuius inuidiam scelestus Nero in Christianos innocentes conuertit, ut post Suetonium c. TACITVS Ann. XV, 44, testatur, diritatem eius simul describens. Initium istius iuxta SCALIGERVM An. Christi LXIII, Neronis uero imperii IX factum est, et durauit Romae atque in prouinciis Romanis ad annum Neronis XII, quo semet furibundus ictu gladii, teste Aurelio Victore, transegit. Conf. TERTVLL. Apologet. c. V, et SVLPIITII SEVERI Hist. Eccles. Lib. II, p. 370, edit. Horn. EUSEBII Hist. Eccles. Lib. II, c. 25, et LACTANT. de Mort. Persecut. c. II. In hac Petrus et Paulus Romae martyrio affecti sunt. Numerus martyrum reliquorum incertus est. Conf. BARON. ad Annum Christi LXIX, n. 44, et PRVDENT. Hymn. *περὶ Στεφάνου*. Post Neronis interitum, Vespasiano imperante, An. Christi LXX, excidium Hierosolymae, memorabile in omne aeuum nemesis diuinae exemplum, contigit. Vid. IOSEPH. de Bell. Iud. Lib. VI et VII, TACIT. Lib. V Histor. c. 10, *seq.* Hac tempestate Christiani, relictis Hierosolymis, sedes suas Pel-

lam,

lam, oppidum quoddam trans Iordanem, transtulerunt ^{regione montana ad finem Iordanis} teste EVSEBIO L. III, 5, *Hist. Eccl. Scipih. lib. VII* ^{trahio situm.}

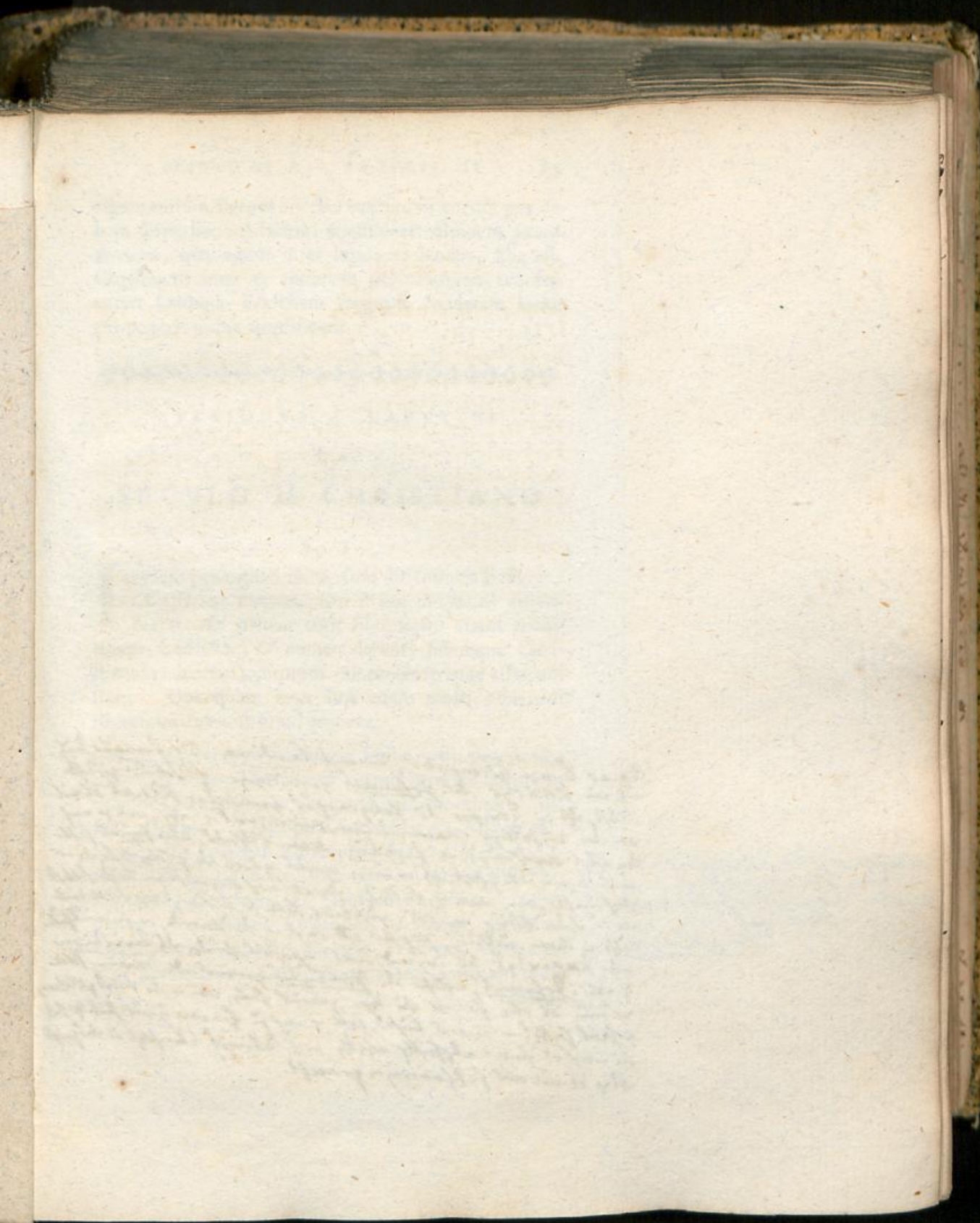
§. 25. *Secundae persecutionis autor Flavius Domitianus, Titi Vespasiani, optimi Imperatoris, pessimus successor, ac ideo a TERTULLIANO Apologet. c. V portio Neronis de crudelitate dictus fuit. Refertur haec circiter in An. Christi XC. Conf. EVSEB. Hist. Eccl. Lib. III, 17, p. 70. In causa fuerunt calumniae atrocissimae, quibus Christiani passim aspergebantur, quod essent Athei, inimici Imperatorum, legum, naturae; imo hostes humani generis, ut TERTULLIANVS in Apologetico refert. Persecutio haec promiscue in Iudaeos et Christianos grassata est adeo, ut nulli Christianorum etiam sibi cognatorum pepercerit tyrannus. Iohannem Euangelistam in dolium feruentis olei coniectum, cum illaesus inde euasisset, in insulam Pathmam relegauit, ubi Apocalypsin scripsit. Vid. TERTULLIANVM de Praescr. c. XXXVI, EVSEBIUM Lib. III, 19, 20, et THEODORETVM de Cur. Graec. Affect. Sermon. IX, et LACTANTIUM de Mort. Persec. c. III.*

§. 26. *MEMORABILIA* alia, quae ad hoc seculum pertinent, sunt, quod *Augustus*, cum *Tiberio*, filio suo, censum Romae agitans, inuenerit hominum nonagesies ter centena millia; quam immanem summam *SCALIGER* in *Animadu. ad Euseb. Chron.* p. 179, 180, correxit: quod in Ecclesia donum propheticum et miraculorum, aevo hoc Apostolico adhuc uiguerit: De *Simonis Magi* uolatu et casu praecipiti, apud *ARNOBIVM* Lib. II, *adu. Gent.* De *Iohanne Euangelista* in oleum igneum demerso et inde illaeso euadente, apud *TERTULLIANVM* de *Praescript.* c. XXXVI. De *Cerinthi* tragico interitu ex ruina balnei, e quo *Iohan.*

Iohan.

Iohannes ante egressus fuerat, apud *IRENAEVM Lib. III, c. 3*, *EVSEBIVM Lib. III, c. 28*, et similia, quae in pseudepigraphis annotari solent. *D. G. CALIXTVS in Appar. Theolog. p. 113*, diuinæ prouidentiae tribuit, quod praeter Apostolica et Canonica, scriptorum nihil ex primo seculo integre et sine suspitione falsi, uel certe interpolationis argumentis ad nos peruenerit; non quod nihil omnino scripserint, qui id aetatis Ecclesiis praeerant; quum de *Ignatii* nonnullis Epistolis res sit extra controuersiam: sed potius quod diuina prouidentia primum seculum non nisi Apostolicis scriptis apud nos uoluerit nobilitatum; et hoc ipso prouidere, ne ob uicinitatem temporum, alia si exstarent, cum Apostolicis confunderentur. Addi potest, quod *donum miraculorum* hoc aeuo inter Apostolos, et uiros Apostolicos frequens, sequenti seculo, recepta passim per orbem terrarum doctrina Euangelica, rarius factum sit.

§. 27. Quodsi quis uelit nunc *iudicio pragmatico* res primo hoc Christianorum aeuo gestas summatim aestimare; ante omnia deuota pietate ueneranda erit summa *DEI sapientia, bonitas et iustitia*. Quanta enim *sapientia*, quod *CHRISTVS* per Apostolos ex infima plebe lectos, obnitentibus Iudaeis, gentilibus, tyrannis atque haereticis, Euangelium, quod sapientibus mundi stultitia uidebatur, tam late per orbem, sine armis et nulla ui externa, propagarit. Quanta *bonitas* et benignitas *DEI*, qua gentiles diuinæ gratiae uelut exules et contemtores, atque a communione diuinorum alias mysteriorum semotos, in gremium Ecclesiae recipere, eosque aeternae salutis reddere participes dignatus est. Quantum *iustitiae* Dei uindictae documentum, horrenda Iudaeorum tempus gratiae asper-

aspernantium strages, Urbis euersio, et eorum per orbem dispersio. Admirari etiam decet diuinam *providentiam*, qua agnos inter lupos et leones, hoc est, Christianos inter tyrannorum persecutiones, conseruari, suamque Ecclesiam sanguine fundatam latius propagarit atque amplificarit.

PERIODVS I CAPVT II

D E

SECVLO II CHRISTIANO

§. I

Iam late per orbem uniuerfum disseminata Religione Christiana, numerus Christianorum ualde auctus fuerat. In primis cum Philosophi etiam eruditissimi CHRISTO nomen darent, fidemque Christianam aduersus gentilium calumnias strenue assertum irent. Quanquam inter hos etiam multi nouarum haeresium fuerunt simul autores.

§. 2. *Doctores et Scriptores* huius aevi praecipuos nominare saltem libet; cum eorum uitae et scripta in omnibus fere historiae compendiis memorentur. Illi sunt *Ignatius*, Episcopus Antiochenus, *Polycarpus*, Smyrnenfis Ecclesiae Episcopus, *Iustinus Martyr*, *Tatianus*, *Melito Asianus*, *Athenagoras*, Atheniensis Philosophus, *Hegesippus*, ex Hebraeo Christianus, *Theophilus*, Antiochenus Episcopus, *Irenaeus*, Ecclesiae Lugdunensis Presbyter, *Clemens*, Presbyter Alexandrinus, *Tertullianus*, Carthagenensis Afer, primum causifidicus.

fidicus, deinde Presbyter Carthagenensis. Reliquos, quorum scripta perierunt, aut fragmenta saltem supersunt, aut qui supposititii sunt, ut *Pseudo-Decretales*, recensere hic omitimus. Vid. *DVPINI Biblioth. p. 334.*

§. 3. IGNATIVS, Apostolorum auditor et martyr sanctissimus, *septem Epistolas* in uinculis exaravit ad Smyrnaeos, ad Polycarpum, ad Ephesios, ad Magnesios, ad Philadelphenses, ad Trallianos, et ad Romanos. Has *IS. VOSSIVS* et *VSSERIVS* pro genuinis habent. Ceterae, quae eius nomen prae se ferunt, pro supposititiis habentur. Vid. *PEARSONII in Prolegom. ad Vindic. IGNATII Epist. p. 21, seq.* et *EVSEB. Lib. III, c. 36, Hist. Eccl. conf. DVPINI Biblioth. Nou. Tom. I, p. 57, sqq.*

§. 4. POLYCARPVS post martyrium Ignatii Epistolam ad Philippeneses exaravit, quam *Vsserius* Oxoniae an. 1644, *Maderus* Helmstadii an. 1653, et *Steph. le Moine* Lugduni Batavorum, Graece et Latine euulgarunt. Meminit eius *EVSEBIUS Lib. IV, c. 14, Hist. Eccl. conf. TENZELII Dissert. de Polycarpo. Σύγχρονος* eius fuit *Papias*, Episcopus Hieropolitanus, cuius librorum mentionem facit *IRENAEVS Lib. V, adu. Haeret. c. 33*, qui Chiliafmi autor habetur, sed tamen *BARONIVS in Martyrol. d. Februarii XII, p. 131*, eundem propterea non inter haereticos censendum putat. Conf. *DVPINI Biblioth. Nou. Tom. I, p. 76, seqq.*

§. 5. IUSTINVS MARTYR Palaeftinus, ex Philosopho Platónico Christianus, sub *Antonino Pio* floruit: opera eius uaria prostant. Sed pro genuinis duae eius *Apologiae* pro Christianis, duplex eius *Oratio ad Graecos*, et *Dialogus cum Tryphone* Iudaeo, habentur,

bentur, uid. EVSEB. *Lib. IV, cap. 15*, conf. ABR. SCVL-
TETI *Medulla Patr. Lib. I*, et GVIL. CAVE *Hist. Lit.*
fol. 37, seqq.

§. 6. TATIANVS, ex gentili Christianus orthodo-
xus, sed post obitum Iussini M. haereticis annumeratus,
Orationem ad Graccos scripsit, quam EVSEBIVS *Lib.*
IV, c. 29, Hist. Eccl. laudat, uid. SCVL TETI *Medulla*
Patr. Lib. II, c. 6, et HOORNBECKII *Miscell. Sacr.*
p. 79, DUPINI B. N. Tom. I, p. 97.

§. 7. MELITO ASIANVS quae scripsit, ab EVSE-
BIO *Hist. Eccl. Lib. IV, c. 26*, memorantur. Hodie
fragmenta tantum quaedam supersunt, quae HALLOI-
XIVS *Tom. II, c. 835*, recenset. Librum eius de *Tran-*
situ B. Virginis, NATALIS ALEXANDER *Sec. II, P.*
I, p. 63, pro spurio habet. Vid. CAVE *Hist. Lit.*
fol. 43.

§. 8. ATHENAGORAS, sub M. Aurelio Antonino,
et Lucio Vero, uel etiam Commode, Imperatoribus,
clarus, *Apologiam* pro Christianis, et *Tractatum de*
Resurrectione mortuorum, scripsit. Quae uiri subli-
mis opera an. 1685. hic Lipsiae cum notis publicaui-
mus. Conf. DUPINI *Bibl. Nou. Tom. I p. 98.*

§. 9. HEGESIPPVS, Imperatoris Commodi aetate
floruit, *Libros V Actuum Ecclesiasticorum* scripsit, quo-
rum fragmenta EVSEBIVS *Hist. Eccl. Lib. II, c. 23*,
exhibet. Hic cum Pseudo-Hegesippo, qui postea *Li-*
bros V de Bell. Iud. confarcinavit, non confundendus
est. Vid. DUPINI *Bibl. Nou. Tom. I, p. 84.*

§. 10. THEOPHILVS ANTIOCHENSIS, sub M.
Antonino Vero, Imperatore, clarus, *tres Libros* ad Au-
tolycum, *de Fide Christianorum*, aduersus eiusdem ca-
lumniatores exarauit. Qui Oxonii an. 1684 cum no-
tis prodierunt. Conf. EVSEB. *Lib. IV, c. 24*, uid.
SCVL T.

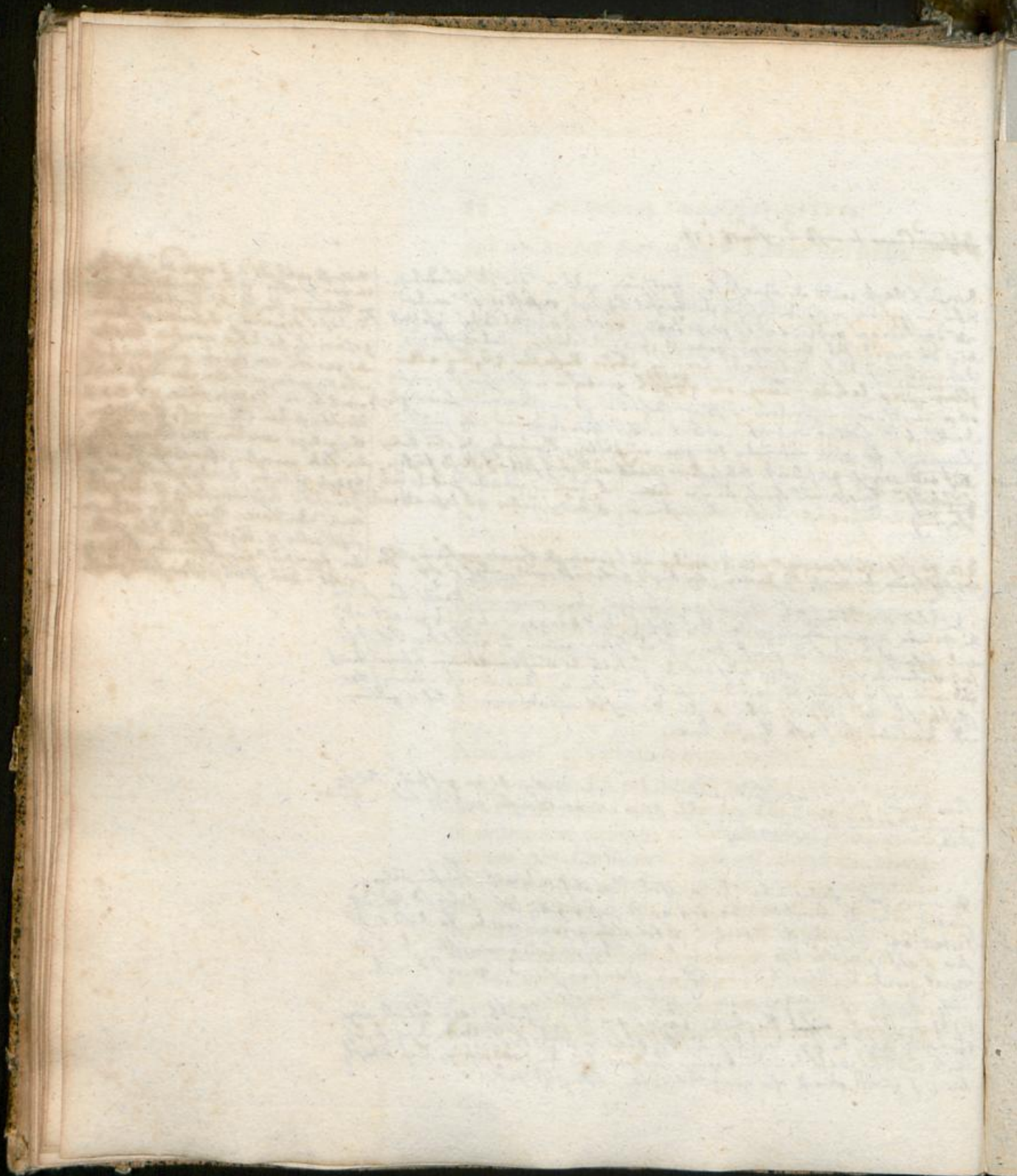
SCVL'T. *Medull. Patr. Lib. IV.* Reliqua eius scripta interierunt.

§. II. IRENAEVS, Polycarpi auditor, uaria scripsit, teste EVSEBIO *Hist. Eccl. Lib. V, c. 20, 24 et 26*, supersunt eius *Libri V aduersus Haereses*, quos Latine tantum habemus. Franciscus Fenardentius fragmenta quaedam ex Graecis scriptoribus, suae editioni addidit. Conf. PHOTII in *Bibl. Cod. CXX*, et SCVL'T. *Med. Patr. Lib. III*, CHEMNIT. *Orat. de Lect. Patr. p. 2*, et DVFIN. *l. c. p. 107, seq.*

§. 12. CLEMENS ALEXANDRINVS, sub finem huius seculi clarissimus, Origenis praeceptor, πολυμαθής, *Libros IIX Stromatum* uaria eruditione refertos, *Protrepticon ad gentes*, quo eas ad fidem Christianam inuitat, *Paedagogum* tribus libris constantem, quibus Christianos in sanctis moribus informat, *Hymnum in laudem D. N. I. C.* Orationem περί των τριών ὁ σωζόμενος πλούσιος, Oxonii an. 1683, cum aliis desideratis haecenus editam, reliquit. Vid. EVSEB. *Lib. III, c. 23*, CAVE *Hist. Lit. p. 55*, SCVL'TETI *Med. Patr. Lib. V*, et DVFIN. *l. c. p. 119, seqq.*

§. 13. Quint. Sept. Florens TERTVLLIANVS, primus ordine inter Patres Latinos, uir acumine, dicendi genere acer inprimis et uehemens, praeter *Apologeticum* pro Christianis, quorum mores innocentes praedicat atque recenset, *uarios libros* composuit, quos B. Rhénanus an. 1521 Basileae, et an. 1634 Nic. Rigaltius cum notis publicauit Parisiis. De naeui eius consule SCVL'T. *Medull. Patr. Lib. VII*, CHEMNIT. *l. c. p. 3*, et DVFIN. *l. c. p. 126, seqq.*

§. 14. De omnibus iam nominatis Patribus notandum est, istos suis non caruisse naeuiis. Cum enim
maxi-

maximam partem ex *Platonis* aut aliorum Philosophorum scholis nuper prodissent, omnes errores, quibus antea imbuti fuerant, non statim exuentes, quosdam Christianae doctrinae hinc inde admiscuerunt. Quemadmodum et haereses multas primorum seculorum, ex prauis Philosophorum sententiis enatas esse constat, *Col. II, 8.* Aequitas interim poscit, ne uiros cetera pios, et non sponte errantes, statim in haereticorum censum referamus.

§. 15. *Summam DOCTRINAE* huius seculi *IRENAEVS Lib. I, c. 2,* exhibet, quae Symbolo Apostolico fere congruit. Vid. *TERTVLL. de Vel. Virg. f. 192.* Nimirum eandem fidei regulam, Scripturam S. nobiscum agnoscebant, fideique nostrae Euangelicae capita profitebantur. Id quod ex ipsorum scriptis *Centuriatores Magdeburgici Cent. II, c. IV, p. 29-58,* et b. d. *BEBELIUS Antiquit. Eccles. Euangel. Secul. II, art. 3* prolixè probarunt. Conf. *FORBESII Instruct. Histor. Theol. Lib. I, c. 3,* *SPANHEMII Epitom. Isag. ad Hist. Eccles. Secul. II, n. 111, p. 604,* et *DVPINI Biblioth. cit. cap. I, p. 344, seqq.*

§. 16. *CONTROVERSIÆ*, quibus Christiani hoc aeuo maxime exercitati fuerunt, aliae a gentilibus; aliae a Iudaeis, aliae ab haereticis, aliae ab ipsis inuicem motae sunt. *Gentiles* iis nefanda crimina obieiebant, ἀθεϊσμός, seu atheismus, coenas Thyesticas, concubitus incestuosos et promiscuos, contemptum Imperatorum, crimen rebellionis et alia, quae in Apologis suis, *Iustinus Martyr, Athenagoras,* et *Tertullianus,* diluunt atque refutant. Vid. b. d. *KORTHOLDI Libr. de Calumn.* quibus ueteres Christiani aspersi sint. *Iudaei,* IESVM esse uerum Messiam negantes, legis Mosaicae obseruationem urgebant. Conf. *IUSTINI Respon. H. E.*

Dialog.

Dialog. cum Tryphone. Haeretici, ut Gnostici, Valentiniani, Hermogeniani, Montanistae, et alii plures, praecipua doctrinae Christianae capita uellicabant, teratologias suas, ex gentilismo petitas, Christianismo admiscere molientes, quod ex Irenaeo, Clem. Alexandrino, et Eusebio pater. Victor, Episcopus Romanus, Episcopis in Asia Orthodoxis, litem non necessariam super Paschate, quando illud celebrandum, mouit. Quae controuersia magno animorum motu, usque ad concilium Nicaenum, agitata est. Vid. EUSEB. *Hist. Eccles. Lib. V, c. 23 et 24*, ita, ut, qui die XIV Aprilis Pascha celebrandum statuerint, *Quartadecimani* uelut haeretico uocabulo diffamarentur.

§. 17. HAERETICI famosiores in haeresiologiis passim notati, hoc seculo fuerunt Saturninus, Basilides, Carpocrates, Adamiani, Caii, Sethiani, Ophitae, Valentinus, et eius asseclae, Cerdo, Marcion, eiusque discipuli, Lucanus et Apelles, Gnostici, Docetae, Melitonii, Tatiani, Encratitae, et horum sequaces, Montanus, et eius asseclae, Hermogenes et Praxeas. Horum omnium historiam, post ueteres scriptores, ITTIGIUS in *Dissertat. de Haeresiarchis primi et secundi seculi*, descripsit; cuius lectionem hic studiosae iuuentuti merito commendamus. Nos pauca tantum de illis annotabimus.

§. 18. SATURNINVS, Antiochenus, (quem Epiphanius et Theodoretus SATURNILVM appellant,) e schola Menandi ortus, unum Patrem omnibus incognitum statuit, Angelorum creatorem: CHRISTVM non uerum hominem fuisse, sed formam tantum humanam habuisse: duo hominum genera, unum natura bonum, alterum natura malum agnouit, resurrectionem negauit, etc. Vid. EPIPHANIVS *Haeref.*

[illegible]

Allegi. P. von Michael flüchtig in d. N. E. 5198 D. 1794.

*Haeres. XXIII, AVGVSTINVS de Haeres. c. III, PHI-
LASTR. Haeres. XXXI.*

§. 19. BASILIDES, Alexandrinus, *Hadriano* im-
perante, ingeniosior *Saturnino* uideri uolens, statuit,
a Patre ingenito primo omnium natum esse, τὸν Νοῦν,
ab hoc τὸν λόγον, a λόγῳ Φρόνησιν, a Φρονήσεσ σοφίαν
et δύναμιν, a δυνάμει autem et σοφία, Angelos et Ar-
change'os, qui primum coelum fecerint. Ab his uero
alios natos esse Angelos, et ab iis iterum alios. Vid.
IRENAEVM *Lib. I, c. 23*, EVSEBIVM *Lib. IV, c. 7*,
EPIPHANIVM *Haeresi XXIV*, et ITTIGIVM
l. c. c. 2.

§. 20. CARPOCRATES, Carpocras *Epiphanio* di-
ctus, Alexandrinus, Philosophus ante Platonicus,
statuit, mundum ab Angelis productum esse; IESVM
ex *Iosepho* et *Maria* genitum pro nudo homine ha-
buit. Praeter magiam et incantationes, omne genus
libidinis non permittebat tantum, sed et mandabat,
ut uiam ad perfectionem, sola opinione hominum dis-
cerni bona et mala affirmans. Vid. IREN. *Lib. I, c.*
24, EVSEB. *Lib. IV, c. 7*, EPIPHAN. *Haeres. XXVII*,
AVGVST. *de Haeres. c. VII*, ITTIG. *cap. VII.*

§. 21. ADAMIANI, iuxta THEODORETVM *Lib. I,*
c. 6, a *Prodice* seducti, in conuentibus suis *Adami*
nondum lapsi nuditatem imitabantur, et in culpam
aliquam lapsos societate sua eiiciebant, sicut *Adamus*
Paradiso eiectus est: nuptias quoque improbarunt,
cum interim promiscuas libidines sibi permetterent.
Vid. EPIPH. *Haeres. LI*, DAMASCEN. *Haeres. c. LI*,
et ITTIG. *c. IV.*

§. 22. CAIANI, seu CAINIANI, uel CAIANI-
STAE, a *Caino* fratricida sic appellati; quia *Cainum*
magnis honoribus dignum censuerunt. Vid. CLEM.

ALEXANDR. *Lib. VII Stromat. p. 549.* Core etiam et Sodomitas, et pessimos quosque suos cognatos dixerunt, teste IRENAEO *Lib. I, c. 35.* Iudam quoque proditorem magni fecerunt, quod prodicione sua hominum salutem procurasset. Vid. EPIPH. *Haeref. XXXVIII, et ITTIG. c. III.*

§. 23. SETHIANI, seu SETHITAE, ita dicti sunt, quod *Sethum*, *Adami* filium, ipsum Christum fuisse affirmarint. Vid. EPIPHANIVM *Haeref. XXXIX, AVGVSTINVM de Haeref. c. XIX, ITTIGIVM c. IV.*

§. 24. VALENTINVS, Philosophus in Aegypto Platonius et Pythagoricus, in petitione Episcopatus reiectus, haeresiarcha factus est, multaque deliria de XXX Aeonibus, et eorum ridiculis syzygiis sparsit; CHRISTVM corpus suum ex coelo attulisse, et per Mariam instar aquae per fistulam transiisse, somniauit. Finxit et tria hominum genera, *carnale*, *animale*, et *spirituale*; Resurrectionem huius carnis negavit. Vid. IREN. *Lib. I, c. 1 et 5, TERTVLL. Libro aduersus Valentinianos, EYSEB. Lib. IV, c. 11, EPIPHAN. Haeref. XXXI, AVGVSTIN. de Haeref. cap. 9, et ITTIG. 5, et de Valentiniani affectis, c. 6.*

§. 25. CERDO uel CERDON Valentiniani σύνθετος, e Syria oriundus, duo finxit cum Simone Mago Deos, unum *bonum*, alterum *malum*; illum superiorem et incognitum omnibus, hunc mundi creatorem: Superioris filium esse Christum, quem non ueram carnem, sed carnis phantasma assumpsisse, nec reuera passum esse, resurrectionem corporis etiam negavit. Vid. IREN. *Lib. I, c. 28, et Lib. III, c. 4, EPIPH. Haeref. XLI, AVGVST. de Haeref. c. XXI.*

§. 26. MARCION, Synopenfis Ponticus, Episcopi filius, Philosophus ante Stoicus, *Cerdonis* discipulus, ob

[illegible]

ob stupratam uirginem communione Christianorum exclusus, haeresin a magistro suo haustam, *Antonini Pii* tempore sparsit. *Polycarpus* eum *primogenitum Satanae* dixit. Vid. IREN. *Lib. III, c. 3*, EVSEB. *Lib. IV, c. 14*. Duos Deos, *bonum et malum*, finxit; Vetus Testamentum a malo Deo profectum respuit: Nouum uero pro lubitu mutilauit, expunctis praesertim istis locis, quae de uera Christi generatione et carne agunt, cuius etiam resurrectionem negauit, coniugium reiecit; *Cainum*, *Sodomitas*, *Aegyptios* et omnes gentes sceleratas saluatas; contra *Abelem*, *Enochum*, *Noachum*, et Patriarchas cum Prophetis damnatos fuisse, dixit. Vid. IREN. *Lib. I, c. 29*, TERTVLL. *Lib. adu. Marcionem*, EVSEB. *Lib. IV, c. 11*, EPIPHAN. *Haeres. XLII*, AVGVST. *de Haeres. c. XXII*, ITTIG. *c. VII*.

§. 27. LVCANVS ET APPELLES, *Marcionis* discipuli, foeda *Marcionis* dogmata propagarunt, aliisque sceleratis sententiis interpolauerunt. *Lucanus* inter alia statuit, neque carnem, neque animam, sed tertium quid resurrecturum esse. Vid. TERTVLLIANVM *de Resurrectione c. II*. *Apelles*, scortator, reuelationes *Philuminae* scorti sui iactauit, *Mosis* libros reiecit. Vid. ORIGEN. *Lib. V contra Celsum*, EPIPHAN. *Haeres. XLIV*, EVSEB. *Lib. V, c. 13*. Plura de blasphemia hominis doctrina tradit ITTIG. *cap. VIII*.

§. 28. Gnostici, ἀπὸ τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, quam iactabant, appellati, ex *Simonis Magi*, *Menandri*, *Saturnini*, *Basilidis*, *Carpocratis*, et *Valentini*, disciplina colluuiem quandam monstrosarum sententiarum collegerunt; quare illos AVGVSTINVS *Fabulones* uocat. Variis deinde modis nominibusque inter se distincti, nominatorum iam haere-

Handwritten notes:
 1. Basilidis, ob in seculum. 2. Simon Magus, haec. 3. Menandri, 4. Saturnini, 5. Basilidis, 6. Carpocratis, 7. Valentini, 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

ticorum deliria interpolarunt. Historiam illorum contextuit ITTIGIVS l. c. c. IX.

§. 29. DOCETAE seu DOCITAE tradiderunt, Christum *δοκῆσαι πρὸς ὅλην*, seu *opinionem natum esse*. Vnde et Phantasiastae appellati. Vid. ITTIG. c. X. Autropomorphi etiam dicti, quod Christi corpus speciem tantum humanam referre, somniarent.

§. 30. MELITONII, a Melitone dicti, DEI imaginem in corpore, non in anima, quaerendam esse docuerunt, quod Deum corporeum esse somniarent. Vid. ITTIG. c. XI.

§. 31. TATIANI, a Tatiano Syro, Iustini M. discipulo, appellati, coniugium opus Diaboli dixerunt: Adamum saluatum esse, negarunt. Abstinentiam ab esu carnum et potu vini requirebant, inde et *Encratitae* appellati. In Eucharistia loco vini aquam adhibebant, *Aquarii* inde cognominati. Vid. IRENAEVM Lib. I, c. 3 et 31, Lib. III, c. 39, EVSEBIUM Lib. IV, c. 29, EPIPHANIVM Haeres. XLVI, AVGVSTINVM de Haeres. cap. XXV. Ceterum Tatianus ille primum harmoniam Euangelistarum adornauit. Vid. EVSEB. Lib. IV, c. 29, et ITTIG. c. XII.

§. 32. MONTANISTAE, a Montano, qui se Paracletum illum spiritum ueritatis mentitus erat, appellati, damnarunt coniugium: lapsis pacem denegabant: ieiunia noua et inusitata introducebant: martyria ambibant, nec persecutionis tempore fugam esse licitam statuebant. Iactabant etiam uisiones propheticas. Vid. EVSEB. Lib. V, c. 14, 16, seqq. EPIPHAN. Haeres. XLIX, AVGVSTIN. de Haeres. XXVI, ITTIG. c. XIII. Dicti quoque a patria *Montani Peputiani et Cataphryges*.

§. 33. HERMOGENES, Afer, materiam Deo coaeternam statuit, ex qua Deus omnia postea fecisset. Quem *Tertullianus* libro peculiari confutauit, eiusque assecclas *Materiariorum* nuncupauit.

§. 34. PRAXEAS, a quo *Praxeani* et *Patripassiani* nominantur, haeresin in Asia primum, deinde Romae sparsit: aduersus quem peculiaris *Tertulliani* disputatio extat. *Hermogenis* errorem amplexus, Christum ascendendo corpus suum in sole deposuisse, et Patrem in Christo passum esse delirauit. Vid. *ITTIG. c. XVI. Ex hoc erroris oriebatur* *Ser. M. Sabellianus* *mut.*

§. 35. Harum si haeresium quaeras originem, multa ex Gentilium philosophia deriuari possunt. Varia de hoc apud *TERTVLLIANVM* loca extant. Vnum tantum hic ex libro *de Praescript. c. VII, f. 232*, adscribemus: *Ipsae denique haereses, inquit, a Philosophia subornantur. Inde Aeones, et formae, nescio quae, et trinitas hominis apud Valentinum: Platonici fuerat. Inde Marcionis Deus melior de tranquillitate; a Stoicis uenerat. Et ut anima interire dicatur, ab Epicureis obseruatur, etc. Tandem subdit: uiderint, qui Stoicum et Platicum et Dialecticum Christianismum protulerunt.*

§. 36. *SYNODOS* uel *CONCILIA* quaedam particularia, ob controuersias exortas habita fuisse, ex *Eusebio* constat: ut in Asia ob *Montani* et *Cataphrygum* haeresin, apud *EVSEBIVM* *Lib. V, c. 16*, item ob controuersiam de die, quando Pascha celebrandum, deque ieiunio ante Pascha usitato, apud *EVSEBIVM* *Lib. V, c. 23 et 24*, ubi Episcopi Rom. *Victoris* Ecclesias Asiaticas excommunicantis ambitio et audacia notatur, quam *Irenaeus* et *Polycrates* maxime improbarunt; ut *BARONIVS* erubescere debuerit, quod inde Episcopi

Romani auctoritatem probare non dubitarit ad *Annum Christi CII XC, n. 10 et n.* Vid. *Cent. Magd. Cent. II, c. 9*, et *DVPINI Biblioth. p. 330, seqq.*

§. 37. *ECCLESIAE REGIMEN* hoc tempore penes Episcopos et Presbyteros, populo tamen in arduis rebus non excluso, fuisse, ex *Cypriano* et *Eusebio* constat. Episcopi tantum praerogativa ordinis gaudebant: unde et *πρεσβυτερος*, *antistites*, apud *IUSTINUM M. Apol. g. II, p. 76, 77*, appellantur. Tales in praecipuis tunc Imperii Romani urbibus seu metropolibus residebant, ut Hierosolymis, Antiochiae, Romae, Alexandriae et Byzantii. Quorum nomina *EVSEBIUS* passim *Hist. Eccl. Lib. III. c. 2, 35. Lib. IV, c. 5, 6, Lib. V, c. 12*, item in *Chronico ad Annum CII X et CXII*, allegat. Conf. *NICEPHORI Chronolog. p. 159*, et *CAMERARIJ Append. p. 160*, item *Cent. Magd. Cent. II, c. 7 et 10*. Nulla tantum adhuc Episcopi Romani potestatis praerogativa fuit; etsi *Victor* illam ambiret, et *Tertullianus* sedis Romanae ueteri stylo usus, *Pontificatum maximum* tribueret, de *Pudic. c. I. Ambitiosa* quippe Metropolitanorum, Archiepiscoporum, Patriarcharum et Primatum nomina hoc aeuo in Ecclesia ignota erant. In Ecclesiis particularibus, regimen uel directio ordinis, erat penes *Presbyterium*, hoc est, collegium ex Presbyteris et Diaconis constans. Conf. *DODWELLI Dissertat. Cyprian. IX.*

§. 38. *Episcopi* a Clero et plebe eligebantur, quod *CYPRIANVS Lib. I, Epist. 68*, ex traditione diuina et Apostolica obseruatum fuisse scribit. Inde ordinationes eorum per *χεπορογια*, seu electionem, suffragiis factas scribitur. Munus Episcoporum fuit docere populum, administrare Sacramenta et curare disciplinam Ecclesiasticam; ne prauis mores inolecerent. Episcopos
Presbyterorum uxores

uxores etiam habuisse, ex EVSEBIO *Lib. IV, c. 23*, constat. *Diaconi* curam pauperum et aegrotorum praecipue gerebant; quidam etiam sacra obibant munia. *Diaconissarum* ministerium fuit in baptismo foeminarum, in cura aegrotorum et captiuorum.

§. 39. *DISCIPLINA ECCLESIASTICA* quoque multo adstrictior fuit, quam cum Ecclesia magistratus Christianos nacta esset. De ea ex *Tertulliani* Apologetico, et *Cypriani* Epistolis in primis constat. Conf. CAVE *Librum de Primo Christianismo*.
 # Qui grauiori peccato inquinati fuerant, eos e communione sua eiiciebant. Exemplum apud EVSEBIUM *Lib. IV, c. 11*, extat. Conf. PLINIVM *Lib. X, Ep. 97*. Per poenitentiam tamen et subsecutam exomologesin Ecclesiae reconciliabantur. Vid. SPANHEMIE *Isag. Hist. Sec. II, n. 4, p. 65*. Morum sanctitas tum Christianos a Gentilibus distinguebat. Hodie, quae *Iustinus Martyr* et *Tertullianus* in Apologetico de ueteribus Christianis praedicant, in paucis admodum deprehendes. Conf. DUPINI *Biblioth. Tom. I, p. 353, seqq. 349*.

§. 40. *RITVS*, ex acuo Apostolico derivati, pauciores erant. Diem Dominicam, festum Paschatos et Pentecostes quotannis solenniter celebrabant. Vid. TERTVLL. *de Cor. Milit. c. III*. Preces in conuentibus sacris ad DEVM fundebant, hymnos simul canentes, ut PLIN. *Epist. cit.* testatur. Ieiuniis uacabant solennibus ante Pascha; quod tamen non fuit diem XL. Signaculum crucis, quo frontem subinde signabant egressuri, aut aliquid acturi, TERTVLLIANVS *de Cor. Milit. c. III*, memorat. Oraturi ad Orientem sese conuertebant: quia oriens CHRISTI figura esset in scripturis, ut TERTVLLIANVS habet,

cap. III, *aduersus Valentinianos*. Alios ritus, quos superstitio postea peperit, huic aeuo ex suppositiis scriptoribus tribuunt Pontificii, quos doctiss. DAL-
LAEVS passim refutauit. Vid. *Librum eius aduersus Latinorum de cult. religios. obiect. Traditionem*, et *Cent. Magdeb.* II, c. 6. De ritibus in baptismo et S. Eucharistia usitatis uid. SPANHEMII *Epitom. Isag. ad Histor. Eccles. N. T. Sec. II, n. 4*, et DUPINI *Biblioth. Tom. I, p. 349, seqq.*

§. 41. PERSECUTIONES seculo hoc tres fuerunt truculentae. Primam iuxta EVSEBIUM *An. Christi CII* excitauit Traianus, Imperator, uulgo optimus dictus, quae usque ad Annum Christi CXVII durauit. Vid. EVSEBIUM *Lib. III, c. 10*, et 36. BARON. *ad Annum Christi CX, n. 10*, et PLIN. *Epist. 97, Lib. X, cum Vossii annot.* Causa eius allegatur, quod ipsis Christianorum *αἵματες*, h. e. solennes conuentus, (quae et *conuenticula* appellantur,) suspectae essent: Ideoque publicis edictis uerabantur. Vid. *Epist. PLINII cit.* et TERTULLIANI *Apolog. c. II*, conf. H. GRO-
TII *Epist. ad Gallos*, quae Steph. Curcellaeo inferbitur, CXCI. Altera (quae quarta uulgo audit,) sub Hadriano Christianos pressit, nec ita cruenta, ut prior fuit. Ideo forte etiam a LACTANTIO *de Mort. Persec.* omissa est. An Quadratus et Aristides, pro Christianis interpellando, Caesaris animum mitigarint, non satis constat. Vid. EVSEBII *Lib. IV, c. 3 et 9*. Memorat illam SVLPITIUS SEVERVS *Lib. II Hist. Sacr. Tertia* (quinta alias) sub Antonino Pio coepit, et imperantibus, Aurelio Antonino, Philosopho, et Lucio Vero, fratribus, continuata fuit. Vid. EVSEB. *Lib. IV, c. 3, 12, et 18*, TERTULLIANVM *in Apologet. c. V*. Apologias pro Christianorum innocentia exararum

runt supra memorati Apologetae, *Iustinus Martyr*, *Athenagoras*, et *Melito*, conf. *EVSEBIUM Lib. V, c. 1*, qui illustres Martyres, Lugduni pro CHRISTI gloria occumbentes, memorat.

§. 42. Hac *persecutionum* tempestate, non tantum nomen *Martyris*, (h. e. qui pro Christiana ueritate uel mortem subiit, uel tormentorum saeuitiam tolerauit, aut superauit,) frequens erat; sed et alia nomina in Ecclesia innotuere Christianis tributa: ut *Lapsorum*, qui persecutionis tempore CHRISTVM abnegarunt, aut in grauiora peccata lapsi peccarunt. Vid. *CYPRIANI Serm. de Lapsis*, et *EVSEBII Lib. VI, c. 41*. Prioris generis *Lapsi* iterum quatuor nominibus distingui solebant: Aliqui dicebantur *Sacrificati*, qui idolis gentilium sacrificauerant, aut de sacrificiis eorum participauerant: Aliqui audiebant *Thurificati*, qui more gentilium thus adoleuerant: Aliqui uocabantur *Libellatici*, uel quod libello praesidi provinciae exhibito negarent, se Christianos esse; uel quod libellum aere redemissent securitatis, ne ad martyria traherentur. In hos *Cyprianus* in Epistolis suis inuehitur. Alii denique *Traditores* appellati sunt, quod metu cruciatuum territi, uel sacros codices, vel Christianorum libros ethnicis inquisitoribus comburendos traderent. Vid. *T. PFANNERI Obseruat. Eccles. II*.

§. 43. Deinde et aliqui *Stantes* uocabantur, qui in fide Christiana persistentes, nullo martyrii metu ab eadem se abstrahi patiebantur. Et hi distinctis nominibus uel *Confessores*, uel *Martyres*, dicti fuerunt. Illorum nomen inde est, quod propter confessionem fidei uel carceres uel tormenta etiam tolerassent. Vid. *TERTULLIANI Librum ad Martyres*. Si in carcere forte ante martyrium obirent, etiam Martyrum elogio

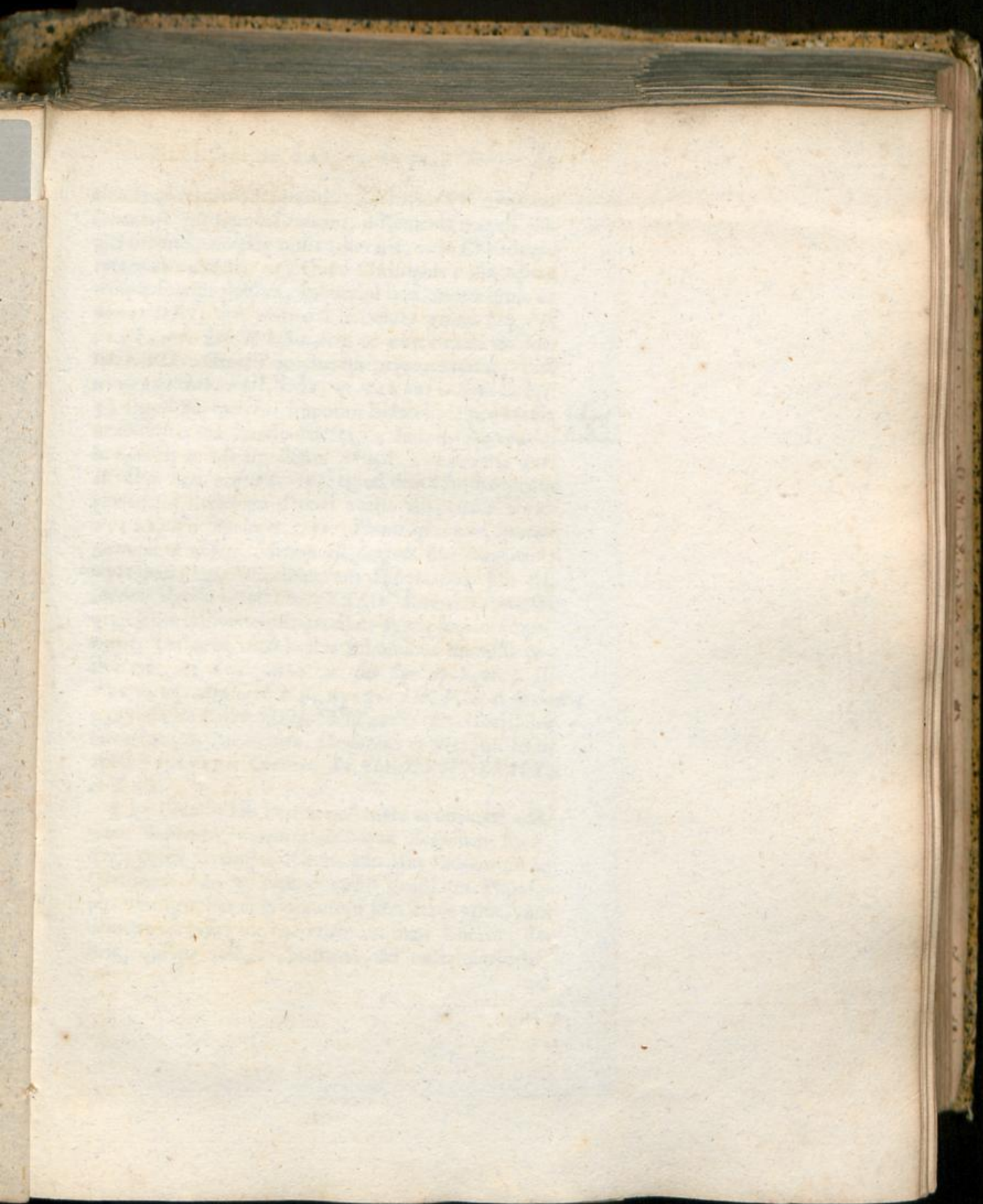
gio honoratos fuisse, ex CYPRIANI *Epist. XXXVII* patet. Conf. DODWELLI *Dissert. Cyprian. XI et XII*, in quibus tamen nonnunquam nimis profane de Martyribus philosophatur.

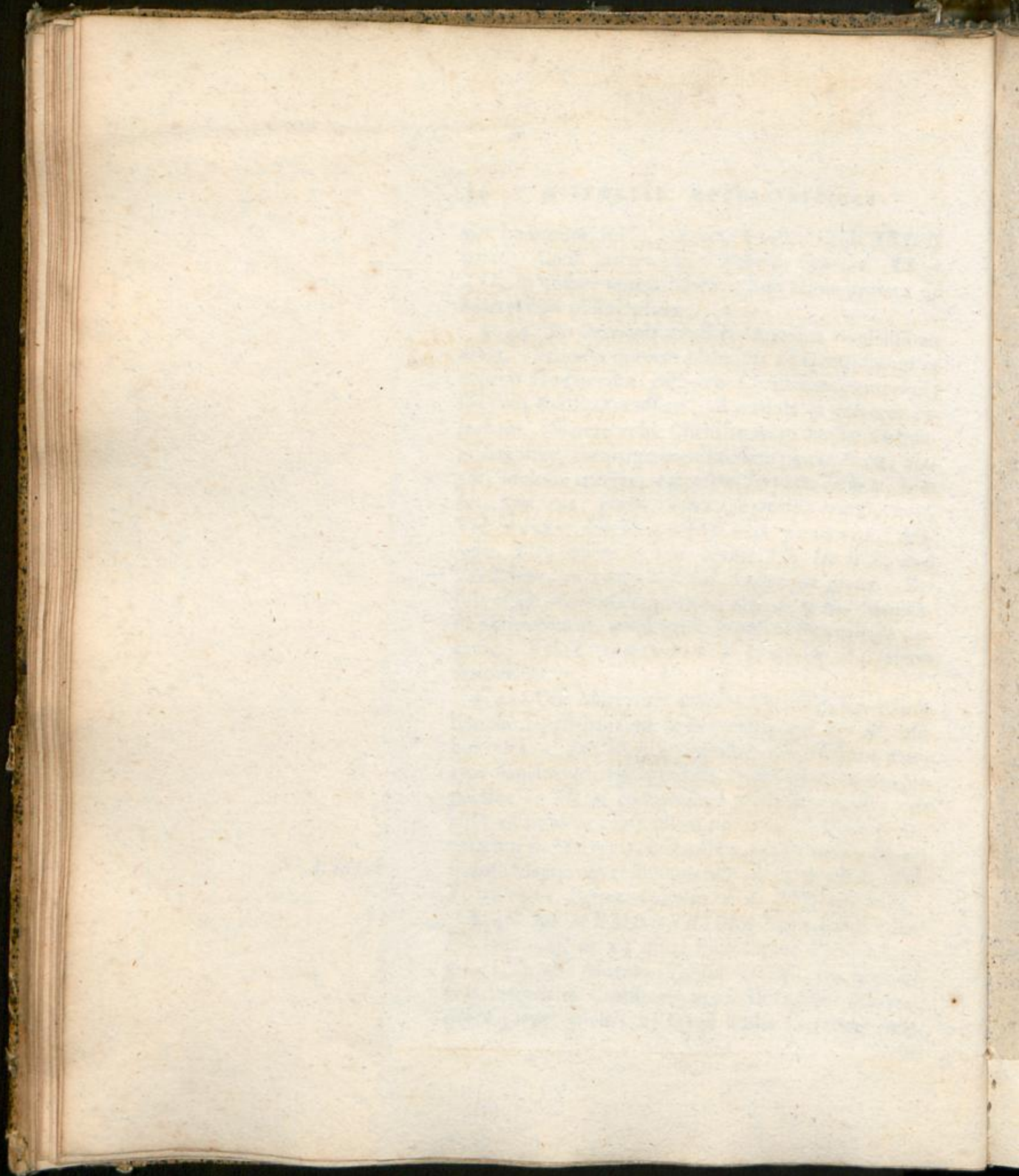
§. 44. *Persecutionis modi et tormenta crudelissima erant.* Primum quidem blanditiis ad Gentilismum et cultum Deastrorum pellicere Christianos tentarunt; sed cum hae frustra essent, ad uincula et carceres rapiabant. Si uero et his Christianorum constantia frangi nequiret, tormenta exquisitissima parata erant; *plagae, uiolenti tractus, cathedrae ferreae, secures, trabes, tympana, gladii, retia, stigmata, cruces, rogi.* Vid. EVSEB. *Lib. V, c. 1, Hist. Eccl. TERTULL. Apologet. XII*, PRUDENTII *Hymn. Lib. III et V, πρὸς Στεφάνον*, et ARNOBII *Lib. I aduersus gentes.* Bestiis etiam, ut leonibus, pardis, ursis ac tauris dilaniandi obiciebantur, quod genus supplicii *Θνητομαχία* uocatur. Vid. C. SAGITTARII *Tract. de Martyrum cruciatibus.*

§. 45. *Ossa Martyrum collecta Christiani superstites honeste sepeliebant, ut de Polycarpi et Iustini M. ossibus EVSEB. Lib. IV, c. 25, testatur.* ^{in memoriam} *Diem etiam martyrii Sanctorum, inlar natalis, celebrabant, eorumque nomina in sacris conuentibus recitabant fideles, ut alios ad similem constantiam excitarent.* Quae pietas ueterum in Martyres, labentibus seculis ansam supersticioso Martyrum et Reliquiarum cultui praebuit. Vid. DODWELLI *Dissert. Cyprian. V de Diptychis.*

§. 46. Ad MEMORABILIA huius seculi etiam spectant alia: ut 1) quod Philosophia Platonica uiguerit, in qua Maximus Tyrius excelluit, nec imperiti eius fuerunt ex Christianis conuersis Iustinus Martyr, Athenagoras, et alii: 2) Quod studia literarum foue-

rint

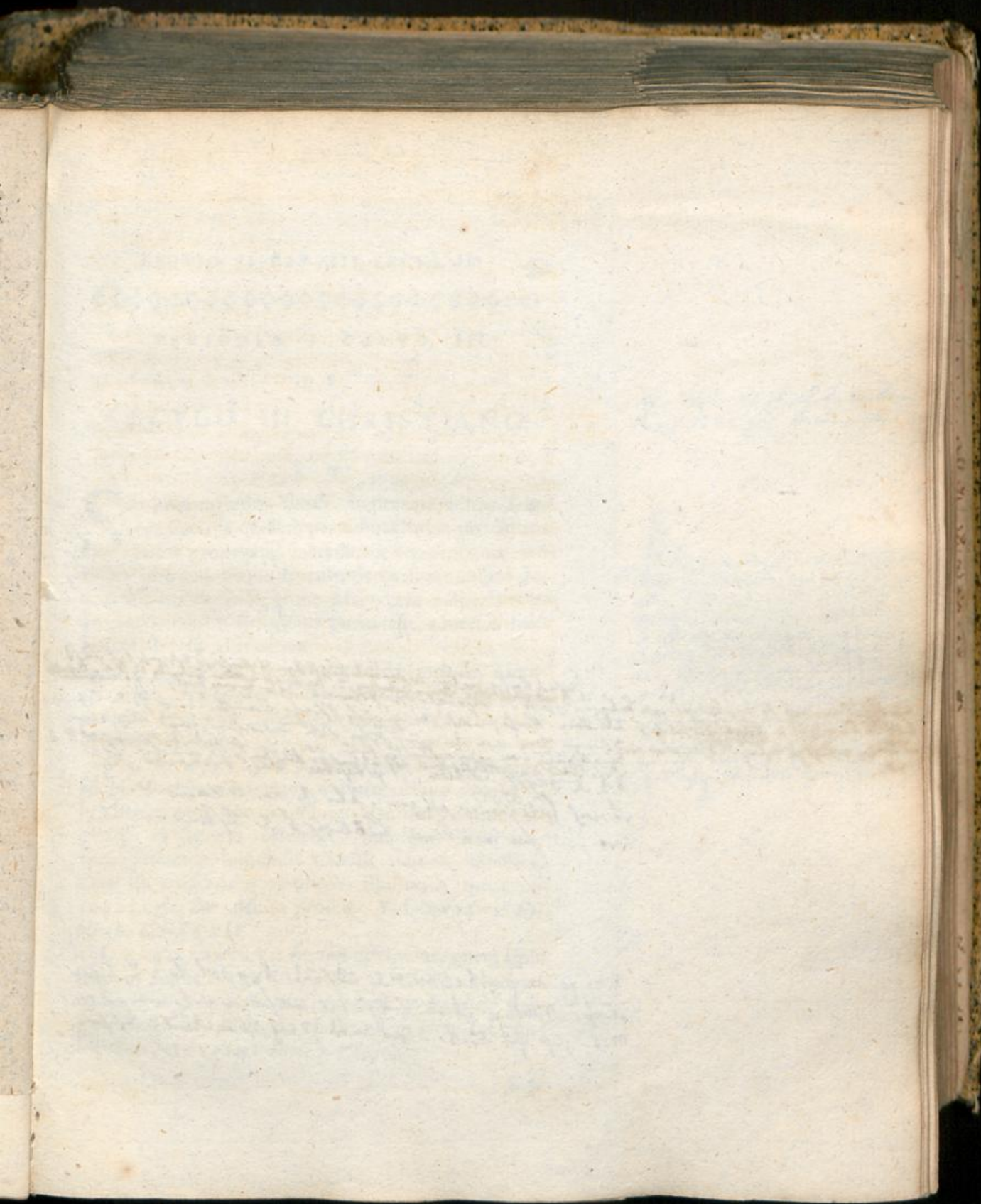

rint Imperatores, *Hadrianus, Antoninus Philosophus, Seuerius*: 3) Quod *Traianus*, a Romanis magnis elogiis ornatus, magnis vitis laborarit, et in Christianos tyrannus extiterit: 4) Quod Christianis nulla adhuc templa fuerint publica; habuerint licet *conuenticula ac domos DEI*, uid. *ARNOB. aduersus gentes Lib. VI, LACTANT. Lib. V Instit. c. 7, et TERTVLL. de Idol. c. VII.* Graecis uocabantur *προσευχήσια*. Vid. *EUSEBII Lib. VIII, c. 22, et VALESII Not. in h. l.* 5) Quod *Barcochebas*, impostor Iudaeus, se pro Messia *filius* uenditavit; sed fraude detecta, a Iudaeis *Barchosba, filius* h. e. *filius mendacii*, dictus. Conf. *EUSEBIUM Lib. IV Hist. Eccl. c. 6 et 8.* 6) Quod dira Christianorum persecutio Ecclesiam fecerit auctiorem, teste *TERTVLLIANO Apologet. c. 50. Plures efficimur, quoties metimur a uobis. Semen est sanguis Christianorum*: 7) Quod legio Christianorum *Fulminatrix* sub *M. Aurelio Antonino An. Chr. CLXXIV*, Romano exercitui grauiissima siti laboranti, precibus suis pluuiam impetrarit; barbaros uero hostes fulminibus immixtis prostrauerit, ut *IUSTINVS M. sub sine Apologet. c. II, TERTVLL. Apologet. c. V, EUSEB. Lib. V, c. 5, PRONIS CASSIUS in Excerptis Xiph. testantur*: 8) Horribiles terrae motus Antiochiae, Caesareae et Neapoli facti, apud *EUSEBIUM Chronic. An. Chr. CXIV, XXIX, et XXX.*

§. 47. Nobis hic iterum obseruare et uenerari conuenit diuinam *providentiam*, qua Ecclesiam fouit, auxit atque propugnauit tum aduersus Iudaeorum in Christianos odium, tum aduersus gentilium Philosophorum strophas et tyrannorum uim atque arma, tum denique aduersus tot haereticorum male sanorum deliria, quibus religio Christiana uel contaminabatur, uel

uel apud imperitos diffamabatur. Eluxit etiam DEI bonitas, quod Christianos inter tot agones persecutionum delassatos uelut refocillarit, indulgendo Ecclesiae halcyonia. Nam Luciano Commodo Antonino imperante, pax uniuersae per orbem Ecclesiae concessa fuit, teste EVSEBIO *Lib. V, c. 21*. Fas etiam fuerit contemplari hic et imitari ueterum Christianorum innocentiam, morumque sanctitatem, quam ipsorum Apologiae passim loquuntur. Quid? et doctrinae puritas, rituumque simplicitas ac disciplinae sanctioris religio, quae tum uiguit maxime, a nobis in exemplum trahi debet. Contra uero detestanda Satanae uasfrities, quae per tot nouas haereticorum sectas monstrosas, duo Christianismi ueri fulcra, fidem seu doctrinam sanam, uitamque sanctam subruere molitus est. Si enim praecipua Religionis Christianae Capita respicias, nullum fuit, cui non haeresis aliqua opponeretur, aut impugnaretur; accedente Gnosticorum colluue, quae omnem simul uitae puritatem conspurcare aut tollere machinabatur. Nec praetermittendus Victoris, Episcopi Romani, inconsultus zelus atque typhus, quo incensus Ecclesias Orientales, ob dissensum leuem, circa Paschatis tempus, anathemate ferire non dubitauit. Vid. EVSEBII *Hist. Eccles. Lib. V, c. 23, seqq.* SOCRATIS *Lib. V, c. 21*. Fallor, aut hoc primum ambitionis et dominatus Sedis Romanae uestigium fuit, quod in historia Papatus annotari meretur.

PERIODVS I CAPVT III

DE

SECULO III CHRISTIANO

§. I

Sub initium huius seculi, imperante adhuc *Seuero*, Ecclesia quidem per distas orbis prouincias latius propagata, incrementa cepit insignia; sed tamen pluribus iisque truculentis persecutionibus ingruentibus, multo sanguine Martyrum adspersa fuit. Doctores interim Religionis puritatem, aduersus haereticos strenue asseruerunt.

§. 2. Hos inter, insigniores celebrantur *M. Minucius Felix, Hippolytus, Iulius Africanus, Origenes, Cyprianus, Gregorius Thaumaturgus, Dionysius Alexandrinus, Methodius*.

§. 3. *M. MINUCIUS FELIX*, causidicus Romanus, scripsit *Dialogum* insignem, diu pro octauo *Arnobii* libro habitum; in quo uanissimum Gentilium cultum ingeniose et uenuste conuellit, simulque Christianorum sectam a calumniis *Caecilii* neruose uindicat. Extat ille uariis notis ab *Onzelio* illustratus, qui anno 1672 Lugd. Bat. denuo prodit. Vid. *DVPINI Bibloth. c. LXXXIV*.

§. 4. *HIPPOLYTUS*, *Irenaei* discipulus, quem Episcopum fuisse *Portus* in Arabia, *LE MOYNÉ* coniecit in *Proleg. ad Var. Sacr. Librum de Paschate* scriptum, et alia, de quibus *GVIL. CAVE* in *Hist. Lit.* consulendus, et *DVPINI Bibl. p. 176, seqq.* et de Anti-Christo.

§. 5.

§. 5. IULIUS AFRICANVS, a patria haud dubie dictus, de *Chronographia Libros V* exaravit, quos EVSEBIUS *Lib. VI, c. 31*, laudat. Epistola eius, et opus τῶν Κετῶν, laudatus *Cane* recenset. Vid. DVPINI *Bibl. cit. p. 181, seqq.*

§. 6. ORIGENES, Aegyptius, circa medium huius seculi maxime clarus, Catecheseon Alexandriae magister, ob labores et industriam indefatigabilem, χαλκένεος et *Adamantinus* ideo appellatus: ~~prius~~ inter Christianos commentarios in S. Scripturam composuit, librosque plurimos exaravit. Multi in eo naevi norantur. Vid. VINCENTII LERINENSIS *Commonit. c. XXIII*, CHEMNITII *Orat. de Lektion. Patr. p. 3*, SCVLTTETI *Medull. Patr. Lib. VI, Cave Hist. Lit. fol. 74, seqq.* et HVETII *Origeniana*. Ipse ex S. Codicis interpretatione LXX uirali, Aquilae, Symmachi, Theodotionis, et aliis, *Hexapla* et tandem *Octapla* ordinavit. De quibus uid. DAN. HEINSII *Aristarchum Sacr. p. m. 208, seq.* conf. DVPINI *Biblioth. cit. p. 190, seqq.*

§. 7. THASCIVS CAECILIUS CYPRIANVS, Carthaginensis, ex gentili Oratore Christianus, et Carthaginensium Episcopus, *Tertulliani* discipulus et admirator. Vid. HIERONYMVM in *Catal. 6, 35*, et VINC. LERIN. *Common. c. XI*. Martyrium eius *Prudentius* περὶ ΣτςΦ. V refert. Opera cum notis *Rigaltius* edidit; quibus non ita pridem *Dissertationes Cyprianicae Dodwellii*, et alia, in noua editione Oxoniensi, opera Io. Felli, Episcopi Oxoniensis, accesserunt. Epistolae eius multa, quae ad disciplinam Ecclesiasticam spectant, egregia continent. Nactos eius SCVLTTETVS *Lib. VIII, M. P.* annotauit; adde CHEMNITII *Orat. c. p. 3*, et DVPINI *Biblioth. p. 230, seqq.*

8.5. ~~Das~~ ist die rechte Forderung des x^{ten} Zeitalters, da ein Chronolog
von Anfang des Welt geschickens hat. Das nun die Zeitrechnung teilt und es
für wenig.

[illegible][illegible][illegible]

Epistola ad Africanum.

der 1) Error, der Originalen gefabelt hat, & Subordinatio trinitatis pro-

sondum in trinitate, eodem respectu. 2) Christus & angelus

epicus passum eff. 3.) cruciatus inferni non eff. eternus
And. Schenck. 1802. 2. XV. 11. 12.

a) Lucidus ~~Saxofateps~~ *Meliorhenus* f. b. fall. di. G. mit d. Cad.

a) Lucianus Tanagraeensis ist ein Schmetterling, der in Griechenland vorkommt. Er ist ein kleiner, brauner Schmetterling, der in Griechenland vorkommt. Er ist ein kleiner, brauner Schmetterling, der in Griechenland vorkommt.

vorhingen 2. selbst abgegriffen. Diese haben eine 1/2 unse. Die geringe
Lsg. u. Mineral in inhomogenen Fld. fr. war in Caracal

in yang di atas. Hybrid ini jombangkun firs. fi. was in labethet

of the following day after which the morning yesterday, Paris had been

[illegible]

in gely allein erforscht in Europa die Organe seiner in Europa
Ost des Orients.

Dr. & Miss Edman General, Bishop Matricular Public School

D. W. + Alfred Newman Spelling. Big Brother Materials and Bigly Productions.

Er hat 3 Töchter, die er ihm nachher, in der Jugend, die Gattinnen, v.

[illegible]

das wird 2/3 er gläubt, und 1/3 der von einem Johanne von ghele
war, so er einmal gestalt wurde. 3/4 der Gold der selbe war

neue Jute auf einmal gestrichelt wurde. 3/400 füllte in Celebatua
für Jute u. wolle.

für die u. anst.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	

Franckesche Stiftungen zu Halle

[illegible]

8.8.) In allen f. erhalten ist d. Ep. ad Cypri. u. überliefert, die f. für eine
10. Ep. u. die 11. f. ist spärlich. Librum de Trinitate non scriptum,
potius autem de anima.

8. So ist die Erkenntnis in Denen, so erkennt die Wahrheit, so ist die Wahrheit,
und ist Wahrheit als Wahrheit in Wahrheit als Wahrheit als Wahrheit als Wahrheit.
ausgesprochen.

*dießte Apocal. au; abo 2 libr. Lapidis jo. De resurrectione ist wolten geyngen in post nur ein-
der Sympof.*

fragments in Euclid.
Symposium, which is useful, where or the history book. It is a book
for the first, after the first edition. It is a book for the first, after the first edition.

Vigilius Taxeris particulam Symboli Romani re-
 servavit in libro suo, qui Lipsia editus est p. 18.

Hic Symbole episcoporum privata, et sic. autem, ubi
 dicitur talis si iniquitatem, utique in iudeis talis
 iniquitatem, non per se, sed in iudicio, ob id et talis
 dicitur. Origens in Principio, Liber per se
 dicitur et supposit, unde reformatur.

Corruptio et suspectus, non est reformationis.
1) *Creditio* a patribus sumitur i. dogmaticae i.e. de inordinat.
Sof. Epist. ad Titum ubi dicitur ubi dicitur de his qui in doctrina sunt.
2) *Historice* i.e. res ab ecclesia antiqua observata, ut de
prophetia in libro Consistorio. Pateriusque in eodem lib. de

2) *Alnus* est quicunque mensa. 3) *Pterispermum* is. h. j. go.
 4) *Alnus* est quicunque mensa. 5) *Pterispermum* is. h. j. go.
 6) *Alnus* est quicunque mensa. 7) *Pterispermum* is. h. j. go.

2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526

2. *Epiphyllum* *in* *obovatis* *montan.* *montan.* *Epiphyllum* *in* *obovatis* *montan.*
montan. *Epiphyllum* *in* *obovatis* *montan.* *Epiphyllum* *in* *obovatis* *montan.*
 - *Epiphyllum* *in* *obovatis* *montan.* *Epiphyllum* *in* *obovatis* *montan.*

§. 8. GREGORIUS, Neo-Caesariensis Episcopus, a miraculorum dono *Thaumaturgus* appellatus, auditor *Origenis*, scripsit Epistolam ad *Cyprianum*, quae inter Cyprianicas est XXX, *Librum de Trinitate*, et alia, de quibus tamen eruditorum iudicia uariant. Vid. CAVE *Hist. Lit. f. 93, seq.* et DUPINI *Biblioth. cit. p. 285.*

§. 9. DIONYSIUS ALEXANDRINUS, circa medium huius seculi clarus, scripsit Librum de *Poenitentia*, de *Martyrio Lib. IV* aduersus *Sabellium*, et alios, imprimis Epistolas uarias, quas CAVE in *Hist. Lit. p. 69, seq.* recenset. Vid. DUPINI *Biblioth. p. 289, seq.*

§. 10. METHODIVS, Tyri Episcopus, tempore Diocletiani floruit, *Eubulius* appellatus, de *Resurrectione* Librum contra *Origenem*, *Symposium X Virginum*, quod *Leo Allatinus* edidit. Vid. CAVE *Hist. Lit. f. 105*, et DUPINI *Biblioth. p. 303.*

§. 11. DOCTRINA CATHOLICA, in Ecclesia hoc aeuo proposita, ex publicis formulis, seu symbolis, Romano, Antiocheno et Patribus iam laudatis demonstrari potest. Vid. TERTULLIANVM de *Præscript. c. XIII*, et de *Velandis Virgin. c. I*, et aduersus *Praxeam*: item GREGORII THAUMATURGI *Exposit. Fidei*, a Gerh. Vossio Moguntiae an. 1604 edit. p. 22, 23, FORBESII *Instruct. Hist. Theol. Lib. I, c. 4*, *Magdeb. Cent. III, c. 4, b.* D. BEBELIVS *Antiqu. Eccles. Euangel. Sec. III, Art. III, S. 1, seqq.* per singula fidei Euangelicae capita ostendit, eandem doctrinam, quam nos hodie profitemur, et illo tempore obtinuisse. Quanquam et illud notandum hic ueniat, quod Patres huius aevi uocabulis quibusdam usi sint, ut *traditionis*, *altaris*, *sacrificii*, *confessionis*, *satisfactionis*, *indulgentiae*, *meriti et similium*, quibus Romanenb. H. E. D manent-

manentes hodie ad palliandos errores suos abutuntur, cum illos alio longe sensu ista adhibuisse constet.

Schirmst. §. 12. CONTROVERSIAE inter Christianos hoc seculo plures agitatae sunt. Romae inter *Caium* et *Proclum Montani* sectatorem disputatio fuit habita, quam *HIERONYMVS* in *Catal. c. LIX* laudat. *Agrippinus*, Carthaginensis Episcopus, haereticorum Baptismum primus impugnauit, quem postea *Cyprianus* secutus est, statuens eos, qui ab haereticis baptizati fuissent, rebaptizandos esse. Vid. *CYPRIANI Epist. LXX, et seqq.* Cui *Stephanus*, Episcopus Romanus, hac in parte acriter contradixit. Vid. *CYPRIANI Epist. LXXIV*, et *EVSEB. Lib. VII, c. 3*, inde motus grauissimi exorti, quos *Dionysius Alexandrinus*, uir moderatiore animi, post excessum *Stephani* composuit. Vid. *EVSEB. Lib. VII, c. 5*, et *NATALIS ALEXANDRI Hist. Eccles. Sect. III, P. II, dissert. 23.*

§. 13. Non minori uehementia, circa medium huius seculi, *Novatus* contra *Cornelium*, Episcopum Romanum, contendit, post Baptismum lapsos in grauiora peccata, inprimis apostasiam, ab Ecclesia non esse in communionem recipiendos. Cuius sententiam etiam *Novatianus*, Pseudo-Episcopus Romanus, approbavit. Vid. *EVSEB. Lib. VI, c. 43*, et *Lib. VII, c. 5, et 8*, *SOCRATIS Hist. Eccl. Lib. IV, c. 23*, *EPIPHAN. Haeres. LIX*. *CYPRIANVS* quidem *Epist. XLII et XLV*, et *Dionysius Alexandrinus* hanc litem consopire laborarunt; sed frustra, uid. *EVSEBIUM Lib. VI, c. 45*, et haec causa fuit, cur multi Catechumeni Baptismum differrent, ne, ut *AVGVSTINVS Lib. I, c. 11* loquitur, maior et periculosior in sordibus delictorum reatus esset.

§. 14. Turbas in doctrinā enatas auxerunt *Pauli Samosatēni* et *Manichaeorum* haerēses, fundamenta Christianismi conuellentes, de quibus iam plura memorabimus.

§. 15. Inter *HAERETICOS* huius seculi primos *Helcesaitas*, uel *Elcesaei*, ab *Elkai* quodam dicti, collocandi sunt. Qui cum Ebionitis *CHRISTI* Deitatem negarunt, et Spiritum S. eius *Tororem* appellarunt; Apostoli *Pauli* scripta reicientes, librum e coelo delapsum sibi traditum iactarunt. Et quia magiae studio dediti, futura etiam praenunciabant, *Prognosticos* se dici uolentes. Vid. *EVSEB. Lib. VI, c. 38*, *EPIPHAN. Haeres. XXIX, XXX et LIII*, et *ITTI-GII Diss. de Haeres. Sect. II, c. 16*. Iungimus hic ex *EVSEB. Lib. VII, c. 33*. *BERYLLVM*, Bostrae in *Africa* Episcopum, qui itidem negauit *CHRISTVM* θεότητα ἰδίαν propriam diuinitatem habuisse, sed solum Patris in eo extitisse.

§. 16. *ARABICI*, a patria sic dicti haeretici asserabant, animas hominum simul cum corporibus mori et corrumpi, ἅμα τῇ τελευτῇ συνποθνήσκειν καὶ συνδιαφθείρεσθαι, resurrectionis tempore, ad uitam redituras. Quorum errorem *Origenes* refutauit. Vid. *EVSEBIUM Lib. VI, c. 37*.

§. 17. *NOVATIANI*, a *Novato* pessimo homine appellati. Vid. *CYPRIANI Epist. XLIX*. Qui teste *EVSEBIO Lib. VI, c. 43*, negauit ἐκ γνώμης μισαδύλφου καὶ ἀπανθρωπότητος, lapsos, licet resipiscentes in sinum Ecclesiae recipi et absolui posse. Fons erroris fuit Stoicismus, aut Montanistarum error, qui uirum grauem non facile flecti aut labi posse asseruerant. Vid. *EPIPHAN. Haeres. LIX, conf. M. ANTON. DE DOMINIS de Republ. Eccles. Lib. V, c. 7, n. 51*. *Cyprianus*

priatus hac de causa Nouatianum, qui cum Nouato, (philosopho Stoico) fecit, misericordiae hostem appellat. Conf. AVGVSTIN. de Haeres. c. XXXIIX, ipsi Nouatiani sese καθάρους, h. e. puros, uocabant, quod cum lapsis nullum commercium habere uellent. Maligne hunc errorem nostro B. Luthero tribuit BEL-
 EARMINGS Lib. I, de Poenit. c. IX. *mit ibidem*
 §. 18. NOETVS, (Epiphano ἀνόητος appellatus,) Praxeae haeresin instaurans, unam tantum in Deitate personam, variis nominibus appellatam, statuit. Discipuli eius Noëtiani dicti sunt. Qui deinde Sabellianorum nomine comprehensi sunt, teste AVGVSTINO de Haeres. c. XXXVI et XLI.

§. 19. SABELLIANI, a Sabellio ^{Antapoliense} dicti, eundem cum Noëto errorem fouerunt, SS. Trinitatem negantes: tria tantum Nomina, Patrem, Filium, et Spiritum Sanctum, agnouerunt. Vid. EVSEB. Lib. VII, c. 6. Appellati etiam fuerunt Patripassiani, quod DEVM Patrem, in Filio passum esse, statuerent. Vid. EPIPHAN. Haeres. LXII, et AVGVSTIN. de Haeres. XLI, SOCRAT. Lib. II Hist. Eccles. c. XIX.

§. 20. SAMOSATENIANI, a Paulo Samosateno, Episcopo Antiocheno, Samosata oriundo, appellati, imperante Gallieno, haeresin Sabellii amplectentes, Filium DEI non λόγον ὑποστατικόν sed προῤῥηκόν, nudumque hominem fuisse, blasphemarunt. Vid. EVSEB. Lib. VII, c. 27, 29, 30, AVGVSTIN. de Haeres. c. XXVI, XLI et XLIV, EPIPHAN. Haeres. LVII, LXII et LXV, complices eius παυλιανισαίτες, Pauliani et Paulistae; item Θεοκτόνοι, κυριοκτόνοι et ἀννησι-
 901, dicuntur. Conf. NATAL. ALEXANDRI Hist. Eccles. Sec. III, Part. I, Art. VIII. Scripta hujus Pauli inueniuntur in Eusebio Hist. eccl. Lib. VII. c. 30. ex Bibliotheca Patrum
 maxima. Tom. XI.

§. 21. MANICHAEI, a *Manete*, ante *Cybrico* dicto, nomen sortiti, qui duo inter se contraria principia omnium rerum cum *Simonianis* finxit, unum bonum, quod *lucem*, alterum malum, quod *tenebras* uocauit. Verus testamentum, quasi a malo Deo profectum, repudiavit. Promiscuam libidinem permisit, ut caro mortificaretur. Haeresin hanc pestilentissimam EPIPHANIVS *Haeres. LXVI*, et AVGVSTINVS *Lib. XVI contra Faustum et Haeret. c. 46*, pluribus descripsit. Conf. EVSEB. *Lib. VII, c. 31*, et NAT. ALEXAND. *Hist. Eccl. Sec. III, Part. I, Art. IX. Gualterius*, Iesuita, per immanem calumniam in *Tab. sua Chronograph. Sec. III, c. 19, Luthero* hanc haeresin tribuit.

§. 22. Natalis Alexander loc. cit. HIERACITAS ab *Hiera*, sectae autore, appellatos propaginem *Manetis* facit. Sed cum praetextu singularis cognitionis, a magistro suo haustae, errores spargere, rectius forte *Gnostici* accensentur. Vid. ORIGENIS *Philocal. c. V*, EPIPHAN. *Haeres. LXVII*, et AVGVSTIN. *de Haeres. c. XLVII*.

§. 23. NEPOTIANI, a *Nepote*, Episcopo quodam Aegyptiaco, appellati, reiecerunt Legem, Prophetas et Euangelia, comminiscens, τὰ χιλιάρια ἐπὶ τῶν τευ-
Φῆς σωματικῆς ἐπὶ τῆς ἑξῆς τόνου; ita cum *Cerinto* locum *Apoc. XX* de regno millenario peruerterunt. Vid. EVSEB. *Lib. VII, c. 24*.

§. 24. SYNODI, ob controuersias in doctrina enatas uariae, sed particulares hoc aevo coactae sunt. An. Christi CCXVII Agrippinus, Carthagenensis Ecclesiae Episcopus, in Africa omnibus Numidia Episcopis conuocatis, pro iterando haereticorum baptismo decretum fecit. Vid. BARONIUM ad Annum Christi
contra Stephanum, Episcopum romanum. CCXVII

CCXVII, n. 1, 2, 3. In causa *Lapsorum* CYPRIANVS An. Christi CCLIV Synodum egit. Vid. CYPRIANI Epist. 41, 42 et 55. In hac *Novatiani* aſſectae, eiusque literae ad synodum miſſae fuerunt reiectae, ipſeque *Feliciffimus* infelix ſchiſmatis autor, tanquam fidei deſertor exclusus eſt. Vid. CYPRIANI Epist. 40, 52 et 55, et BARONIVM ad An. Christi CCLIV, n. 83, ſeqq.

§. 25. Eodem tempore Clerus Romanus, ad evitandam invidiam *Lapsorum*, h. e. *sacriſicatorum*, *ibyrificatorum* et *libellaticorum*, Romae Synodum celebravit. In qua decretum, ut infirmi quidem de vita periclitantes, praeuia confessione poenitentiae reciperentur; aliorum uero causa et reconciliatio ad electionem noui Episcopi differretur: Ita *Binnius* refert. Anno Christi CCLIV *Cornelius*, Episcopus Romanus, Romae Synodum coëgit, qua decretum Synodi Carthaginensis repetitum et confirmatum fuit; nempe *Lapsos* quidem ad poenitentiam admittendos, sed ad communionem, non niſi ſatisfactionis Ecclesiasticae tempore adimplero. Vid. CYPRIANI Epist. 54, 64 et 67, et BARONIVM ad Annum CCLIV, n. 90, 91.

§. 26. An. CCLVI *Cyprianus* denuo Synodum, ad collapsam disciplinam restaurandam, egit. Vid. CYPRIANI Epist. 66, et BARON. ad An. cit. n. 13, inſequenti anno *Cyprianus*, in causa *Baſilidis* et *Martialis*, Episcoporum *Libellaticorum*, denuo Synodum conuocauit. Apud BARONIVM ad Annum CCLIX, n. 1, 2, ſeqq.

§. 27. Tria etiam *Concilia* Carthagine, de *Anabaptismo* eorum, qui ab haereticis baptizati eſſent, celebrata fuerunt. In quibus *Cyprianus* rebaptizationem

§. 26. 7 Episcopi libellatici nam scilicet, varsovijs sathe, solitum
capitulum, quo erat de dissolutione ipsius, longioris temporis, cum
de dissolutione in sapientibus. qd. Episcopi olim Firmitiani in Ep.
Cyprani M. 70. Ed. T. J. J. J. J.

nem urfit. Vid. BARONIVM *ad Annum CCLIIX*,
n. 42, *seqq.*

§. 28. In Arabia, ante Synodo An. Christi CCXLIX
habita, haeretici, qui animas hominum cum corpori-
bus extinguere statuerant, condemnati sunt. Vid. BA-
RONIVM *ad Annum CCXLIX*, n. 6.

§. 29. Antiochiae An. Christi CCLXVI et CCLXXII
duae Synodi congregatae, in quibus haeresis *Pauli Sa-*
mosateni cum autore suo condemnata fuit. Vid. EV-
SER. *Lib. VII*, 27, 28, *seqq.*

§. 30. REGIMEN ECCLESIAE apud Epi-
scopos et Presbyteros ^{et de cano-} fuit in Ecclesiis plantatis: quo-
rum nullus tamen in alterum habuit imperium, licet
Romana Ecclesia ob urbis dignitatem, ordinis quadam ^{et episc-}
praerogativa gauderet. Quando Synodi conuocaban-
tur, id per literas aut delegatos, absque imperio fiebat. ^{parum}
Papae, h. e. Patris nomen tum Episcopis commune. ^{virtutes}
Vnde et *Cyprianus*, *Papa* audit. Episcopi se inuicem ^{scienti-}
fratres, *collegas*, *coepiscopos*, et *consacerdotes*, saluta-
bant. Vid. CYPRIANI *Epist. 75.* Officium eorum
CLEM. ALEXANDRINVS *Lib. 1 paedag. f. 99*, expri-
mit. Ipsi Ecclesiae antistites et ministri praesente et
consentiente populo eligebantur. Vid. CYPRIANI
Epist. 68. Nec populus a consilio in controuersiis de-
cidendis exclusus fuit: ut ex causa de Lapsis recipien-
dis apud CYPRIANVM *Epist. 13 et 14* apparet. Ad ^{et Cyp-}
Episcopi tamen dignitatem per gradus ascendebatur. ^{Epist. 8.}
Vid. CYPRIANI *Epist. 33, 34, 55.*

§. 31. ORDO graduum Ecclesiasticorum, ex COR-
NELII Epistola ad Fabium Antiochenum, apud EVSE-
BIUM *Lib. VI*, c. 43, colligitur. Vbi Episcopi, Pres-
byteri, Diaconi, Sub-Diaconi, Acoluthi, Exorcistae,
Lectores, et Ostiarii, nominantur. Ministerium uerbi
^{et}

in hunc modum, in hoc fec. subdiaconos,

et Sacramentorum administrationem solos Episcopos, Presbyteros, et Diaconos[†] obuisse, ex TERTULLIANI *Libro de Baptismo, c. XII*, apparet. Ex Lectoribus eligebantur Diaconi, quod CYPRIANVS *Epist. 33* ostendit. Conf. THEOD. BALSAMONIS *Comment. in c. IV, Synodi in Trullo fol. 199, edit. Paris.*

§. 32. DISCIPLINAE ECCLESIASTICAE hoc seculo magnus rigor fuit, ne Christianorum uita Gentilibus scandalo esset. Id quod ex disciplina Lapsorum uel maxime pater: *poenitentia, exomologesis seu confessio, satisfactio*, et gradus quatuor poenitentiae, de eadem etiam satis testantur: Qui fuerunt *προκατοι*, seu *stet* ex ra portam oratorii; *ακατοι*, *auditio in porticu; υποκατοι*, *substratio intra oratorii aut templi portam cum Catechumenis*, *αυτατοι* et *αυθιτοι* seu *consistentia* cum fidelibus. Hi gradus Can. XI Gregorio *Thaumaturgo* uulgo adscripto, in *Epist. Can.* extant. Quos *IS. CASAREBONVS Exerc. XVI, n. 43*, explicat. Conf. TERTULL. *Lib. de Poenit. sozom. Hist. Eccl. Lib. VII, c. 16.* (Ideo et hoc seculo confessionem peccatorum non solum publicam, sed et priuatam coram ministro Ecclesiae requisitam fuisse, CYPRIANVS *Scdm. II de Lapsis* testis est.)

§. 33. CEREMONIAS et RITVS in sacris administrandis, hoc aeuo increuisse, nariis indiciis constat. Nam Iudaei et gentiles Christianae religioni accedentes, rituum ante uariorum in sacris suis memores, similes quoque in Christianismo desiderarunt. Quare ne simplicitate Religionis absterrentur, sensim plures irrepperunt; superstitione tamen, quae subsequentibus temporibus enata fuit, sequestrata. Qui ex infidelibus Ecclesiae aggregabantur, primum fiebant *Catechumeni*, deinde *Competentes*, et postremo *Fideles*, seu

seu *Christiani*, quibus post susceptum baptismum S. Eucharistia uti licuit.

§. 34. Ritus in Sacramentorum administratione usitati, ex *TERTVLLIANI Libro de Baptismo c. XVII*, et de *Cor. Milit. c. III*, *CYPRIANI Epistolis*, et *EVSEBII Hist. Eccles.* passim cognosci possunt. Conf. *Dallaui de his ritibus Librag.* Ieiunia usitata *DALLAEVS de Ieiuniis* recenset. Oblationes fiebant uel in usum eucharisticum, uel in usum pauperum, uel in commendationem mortuorum, ut pro illis preces funderentur. Existimarunt enim aliqui, pie defunctos non nisi post resurrectionem carnis, uisionis DEI beatificae fore participes. Vid. *CYPRIANI Epist. 6*, *TERTVLL. contra Marcionitas Lib. IV, c. 34*, et de *Anima c. 55*. Praeter festa solennia *Paschatis* et *Pentecostes*, iam etiam *festum Ascensionis Domini in coelum* fuisse institutum, aliqui ex *Epist. AVGVSTINI* colligunt. *Martyres* ex hac uita discedentes rogabantur, ut memores superstitum, apud DEVM pro fidelibus intercederent. Conf. *Apoc. VI, 9*, unde *αγιολατρεία* progressu temporis in Romana Ecclesia enata. Martyrum memorias quotannis celebratas, dixere *Natalitia*, de his uid. b. d. *SAGITTARII Libellum*. Crucis signo, in aëre manu formato, *Christiani* domo egressuri se uelut muniebant, memores CHRISTI pro nobis in cruce mortui. Vid. *TERTVLL. de Cor. Milit. et Apologet.* item *ORIGENIS Homil. II in Ps. XXXVIII*. Plures ritus hic recensere instituti nostri ratio non permittit.

§. 35. PERSECUTIONES hoc aëto plures, quam antecedenti, numerantur. Vnde *ORIGENES aduersus Celsum p. 6* scribit: in *Christianorum dogmata Senatus Romanus, Imperatores, exercitus, populi, ipsae fidelium necessitudines conspirant.*

D 5

§. 36.

h. sec. sic

§. 36. *Prima ergo persecutio* (quae *quinta* generalis dicitur) ab Imperatore *Septimio Severo*, Anno Christi CCIII excitata in toto orbe Romano saevit, multosque Martyres fecit. Vid. EVSEBII *Lib. VI, c. 1 et 7*, et BARONIVM *ad Annum Christi CCV, n. 27*. Publica is etiam lege uetuit, ne gentiles flecterent Christiani. Conf. TERTVLL. *Librum ad Scapul. c. II, IV, et Apolog. c. VII et XXXV*. Hanc persecutionem sanguine suo nobilitarunt *Leonides*, *Origenis* pater, *Serenus*, *Heraclides*, *Heron*, *Herais*, discipuli *Origenis*, *Marcella*, *Felicitas*, *Perpetua*, et plurimi alii, aliaeque. Iudaeorum, qui a Christianis non distinguebantur, defectionem ansam huic persecutioni dedisse, ex *Aelio Spartiano*, in *Vita SEVERI c. XVI* colligitur.

§. 37. Illam subsecuta est noua, quae *sexta* appellatur, autore *Maximino Thrace*, Imperatore. Vid. HERODIAN. *Lib. VII*, et IVL. CAPITOLIN. in *Maxim. c. IX*, cuius causam EVSEBIUS *Lib. VI, c. 28*, docet fuisse odium erga familiam antecessoris *Alexandri*; quippe cuius non minimam partem Christiani constituebant. Quae tamen mox cum Imperio *Maximini* defecit.

§. 38. Truculentior fuit, quam caeso *Philippo*, *Decius*, Imperator, Anno Christi CCL excitauit, quae *septima* (aliis *octaua*) appellatur. Vid. EVSEBIUM *Lib. VI, 39*. Horribile iste tyrannus edictum publicauit, minans prouinciarum praesidibus mortem, nisi Christianos omnes uel deleuissent, uel ad gentilismum traduxissent. GREG. NYSSENVS in *Orat. de Laud. Gregorii Thaumaturgi* illam describit. Cuius atrocitas multos effecit *Lapsos*, *Thurificatos*, *Sacrificatos* et *Libellaticos*, uid. CYPRIANI *Serm. de Lapsis et Epistol.* Quidam etiam fuga martyrii in eremum successerunt, Pauli

[illegible]

Pauli Thebaci, eremitarum patris imitati exemplum.

§. 39. Post *Decium*, execrabile istud animal, (ut *LACTANTIUS de Mort. Persecut. c. IV* uocat,) *Valerianus*, non dissimili furore correptus, multum, quamuis breui tempore, iusti sanguinis fudit. Haec *octaua* dicitur persecutio: Qua etiam *Cyprianus* Martyr factus. Vid. *LACTANT. de Mort. Perf. c. V*, et *EVSEB. Lib. VII, c. 10*.

§. 40. Inde *Aurelianus*, natura uesanus et praeceps, Christianos crudelitate sua diuexare, Anno Christi CCLXXV ocoepit. Sed perficere crudeliter cogitata non potuit: quippe protinus inter initia sui furoris extinctus. Haec *nona* uulgo appellatur. Vid. *EVSEB. Lib. VII, c. 30*, et *LACTANT. de Mort. Persecut. c. VI*.

§. 41. Eo sublato, alta pax in Ecclesia fuit, qua abusi Christiani, iram diuinam irritarunt, ut *Diocletiano* et *Maximiniano* permitteret in Christianos immaniter saeuire. Et haec *decima*, eaque immanissima fuit, quae carnificum manus tandem delassauit, ac in annum usque undecimum seculi insequentis durauit. Fusc illam *EVSEB. Lib. VIII. Hist. Eccl.* et *LACTANT. de Mort. Persecut. c. VII, seq.* describunt, conf. b. d. *KORTHOLTI Librum de Persec. Eccles. Primitivae*. *Constantia* autem Martyrum heroica multos gentiles ad fidem Christianam induxit. Conf. *KORTH. loc. cit. c. V*.

§. 42. MEMORABILIA huius seculi dicas 1) miram uoluntatem apud Christianos, sanguinem pro ueritate CHRISTI fundendi: unde tantus Martyrum numerus: 2) Nouas uersiones Graecas Hebraei codicis, cum Graeca ubique intelligerentur: 3) *Talmud*

mud Hierosolymitanum auctore R. Iochanan absolutum. Vid. HOTTINGERI *Hist. Eccl. Sec. III, c. 3*, et prima SCALIG. p. 141. 4) Origenis incomparabilem industriam et πολυγλωσσον. Vid. EUSEB. *Lib. VI, c. 18, 23*; HIERON. *Catalog. c. 61*. 5) Stephani, Episcopi Romani, ambitionem, qui iam titulum et potestatem Episcopi Episcoporum affectare coepit, in controuersia de rebaptizandis. Conf. HORNEII *Hist. Eccl. Lib. III, c. 6, §. 22, seqq.* 6) Platonicae Philosophiae propagatores, hoc seculo qui fuerunt Plotinus, et Porphyrius Malchus: 7) Figmentum de Philippi, Arabis Imperatoris, Christianismo, apud BARONIUM ad Annum Christi CXXIX, CCCXLVI, conf. SCALIG. in *Animaduers. ad Eusebii Chron. n. 2260*. Fauit tamen, sub seculi huius initium, Christianis Alexander Mammæae Imper. 8) Originem Anachoretarum, Exemitarum Monachorum, Paulo et Antonio eius instituti autoribus. Vid. HIERON. in *Vita Pauli Sozomeni Lib. I, c. 13*. 9) Fabula de septem dormientibus in *Catal. Sanct. PETRI DE NATALIEVS fol. 145*.

§. 43. Ceterum in huius seculi historia admiranda sunt Ecclesiae incrementa sub dirissimis gentilium persecutionibus; laudanda seuera Christianorum disciplina; culpanda Episcoporum et doctorum discordia, iurgia fraudesque, quae EUSEBIUS *Lib. VIII, c. 1*, graphice delineat. Obseruanda etiam diuina *visus*, quae persecutorum crudelitatem ulta est. Quod LACTANTIUS inprimis *Libro de Mort. Persecut.* annotat. Nec praetermittenda Pontificiorum impudentia, qui in hoc aeuo, Episcopi Romani dominatum et recentiorum rituum supersticiosam pompam quaerere satagunt, comminiscens in tanta historiae luce fabu-

lum

